

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра англійської мови та перекладу

ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ
ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Кваліфікаційна робота здобувача
освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 014.02 Середня освіта
(мова і література (англійська))
освітньої програми Середня освіта:
мова і література (англійська)
Боурош Валентини Іванівни
Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Рябушко С.О.
Рецензент: кандидат педагогічних наук,
доцент Глушук С.В.

Робота допущена до захисту

на засіданні кафедри англійської мови та перекладу

протокол № 6 від «26» листопада 2019 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

доц. Рябушко С.О.

(прізвище, ініціали)

Робота пройшла публічний захист

на відкритому засіданні ЕК

«21» січня 2020 р.

Оцінка відмінно 96

(за національною шкалою) (Кількість балів)

Смулак І.В.

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі, яка має назву «Формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання» розглядається зміст феномену «аналітична компетенція» та визначається його характеристики щодо залучення в навчальний процес; з'ясовуються деякі особливості та вимоги щодо використання мультимедійних засобів (МЗ) навчання на уроках АМ та в позаурочний час; визначаються методичні вимоги до МЗ саме в процесі формування аналітичної компетенції учнів.

Зазначено, що аналітична компетенція являє собою комплекс спеціальних розумових дій, спрямованих на виявлення, оцінку та узагальнення отриманих знань та їх аналіз. Складниками аналітичної компетенції є профілі компетенцій, що пов'язані з управлінням інформацією та знаннями, а також профілі, котрі пов'язані з аналізом і синтезом реальної комунікативної ситуації.

Так, методичні вимоги, які ставляться до мультимедійних засобів на уроках англійської мови в процесі формування аналітичної компетенції учнів передбачають врахування своєрідності й особливості навчального предмету Англійська мова, на який розрахований мультимедійний засіб навчання, специфіку відповідної науки, її понятійного апарату, закономірностей, можливостей реалізації сучасних прийомів обробки інформації.

Щодо методики організації навчального процесу на уроках англійської мови з використанням МЗ, були розглянуті такі основні питання, як-от: деякі підходи до використання мультимедійних засобів на уроках АМ в школі; комплекс вправ і завдань щодо формування англомовної аналітичної компетенції учнів; процес планування роботи вчителя АМ щодо формування аналітичної компетенції учнів з використанням мультимедійних засобів навчання.

Згідно загальної схеми організації уроку з використанням мультимедійних засобів навчання, були визначені етапи уроку, завдання уроку та можливе використання мультимедійних засобів на уроках АМ.

Так, процес формування й розвитку аналітичної компетенції учнів є певною діяльністю, яка полягає в засвоєнні, творчому застосуванні та створенні нових способів діяльності аналітичного характеру і накопиченні досвіду, в результаті якого змінюється не тільки об'єкт, а й суб'єкт цієї діяльності - учень.

Отже, урок з використанням мультимедійних засобів навчання формує аналітичну компетенцію учнів; дає можливість проводити заняття з різними учнями, надавати їм завдання різного ступеня складності, пропонувати набір завдань і вправ відповідно до їх здібностей. Таким чином, правильно організований навчальний процес з АМ підвищує мотивацію самопідготовки учнів і призводить до появи свідомого ставлення до навчання.

Була проведена експериментальна перевірка ефективності формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання.

Результатом проведеного дослідження є методичні рекомендації щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках АМ з використанням мультимедійних засобів навчання для вчителів початківців.

Проведене дослідження дає можливість стверджувати, що у роботі з плануванням уроку вчитель обов'язково має враховувати наступні чинники: активну участь учнів у навчальному процесі; підвищення рівня мотивації; можливість застосування набутих навичок і знань у реальних життєвих та навчальних ситуаціях.

Таким чином, застосування МЗ в навчальному процесі передбачає високий рівень професіоналізму вчителя, його інформаційних, аналітичних, організаційних та комунікативних умінь. Тому перспектива подальшого дослідження вбачається в їх застосуванні при формуванні стратегічної компетенції учнів.

SUMMARY

In the scientific work entitled “The formation of pupils' analytical competence at English lessons using multimedia learning aids” is considered the content of the phenomenon "analytical competence" and identified its characteristics regarding involvement in the educational process; found out some features and requirements for using multimedia learning aids at English lessons; determined the methodical requirements for multimedia in the process of pupils' analytical competence formation.

It is stated that analytical competence is a set of special mental actions aimed at identifying, assessing and summarizing the knowledge gained and analyzing it. It consists of competence profiles related to information and knowledge management, as well as profiles related to the analysis and synthesis of a real communicative situation.

Thus, the methodical requirements that apply to multimedia learning aids at English lessons in the process of pupils' analytical competence formation provide the peculiarities of the English subject.

As to organization's methods of the educational process concerning the pupils' analytical competence formation at English lessons using multimedia learning aids, the following basic issues are examined, such as: some approaches to using multimedia at English lessons; a set of tasks and exercises description of pupils' English-speaking analytical competence formation; English Teacher's planning work determination as to the pupils' analytical competence formation.

According to the general scheme of a lesson organization using multimedia aids, lesson stages, objectives and possible use of multimedia at English lessons are found out (homework check; control of pupils' knowledge; learning of new information; new pupils' learning knowledge; initial checking of the educational information; new knowledge fixing; summarizing the lesson).

Consequently, the process of formation and development of pupils' analytical competence is a certain activity, which consists in mastering, creative application and creation of new ways of activity of analytical character and

accumulation of experience, which results in changing not only the object, but also the subject of this pupil's activity.

Therefore, a lesson with the use of multimedia learning aids forms the pupils' analytical competence; gives the opportunity to conduct classes with different pupils, give them tasks of varying degrees of difficulty, offer a set of tasks and exercises according to their abilities. Thereby, a properly organized learning process at English lesson increases the pupils' motivation concerning their self-preparation and leads to a conscious attitude towards study.

An experimental testing of the effectiveness of pupils' analytical competence at English lessons using multimedia learning aids was conducted.

The result of the study are methodical recommendations for the pupils' analytical competence formation at English lessons using multimedia learning aids for Teachers who start their work at school.

The conducted research makes it possible to assert that Teacher must take into account the following factors while planning the English lesson: pupils 'active participation in the process of study; increasing the level of motivation; establishing a cooperative relationship between Teacher and pupil; possibility to apply the acquired skills and knowledge in real life and professional situations.

Thus, the use of multimedia in the process of study implies a high level of Teacher's professionalism, informational and analytical skills at the stage of preparation for the lesson, organizational and communicative - at the stage of implementation. Therefore, the prospect of further research is seen in their application in the pupils' strategic competence formation.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ.....	12
1.1. Феномен «аналітична компетенція» та його характеристики	12
щодо залучення в навчальний процес.....	12
1.2. Мультимедійні засоби навчання та деякі вимоги щодо їх	25
використання на уроках англійської мови	25
1.3. Методичні вимоги до мультимедійних засобів в процесі.....	31
формування аналітичної компетенції учнів	31
Висновки до Розділу 1	38
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ	40
2.1. Деякі підходи до використання мультимедійних засобів на уроках англійської мови в школі.....	40
2.2. Комплекс вправ і завдань щодо формування англомовної аналітичної компетенції учнів	48
2.3. Планування роботи вчителя англійської мови у процесі формування аналітичної компетенції учнів з використанням мультимедійних засобів навчання	56
Висновки до Розділу 2	61
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ.....	63
3.1. Особливості організації експериментального навчання.....	63
3.2. Результати експериментальної перевірки	67

3.3. Методичні рекомендації щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання	72
Висновки до Розділу 3	76
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	85
ДОДАТКИ.....	Ош
ибка! Закладка не определена.-20	

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЕГ – експериментальна група

ЗСО – заклади середньої освіти

ІТ – інформаційні технології

КГ – контрольна група

МЗ – мультимедійні засоби

ВСТУП

Активізація процесу інформатизації освіти сьогодення передбачає інтенсивне впровадження і застосування нових мультимедійних засобів навчання; використання всіх засобів комунікацій сприяють формуванню інтелектуально розвиненої творчої особистості, яка добре орієнтується в інформаційному просторі, готова до саморозвитку і має можливість застосовувати їх у майбутній професійній діяльності.

Впровадження мультимедійних засобів (МЗ) щодо формування аналітичної компетенції учнів вимагає розробки нової моделі системи освіти на основі сучасних інформаційних технологій (ІТ), тобто йдеться про створення умов для розкриття творчого потенціалу учня, розвитку його здібностей, виховання потреби самовдосконалення та відповідальності. Знання та кваліфікація стають пріоритетними цінностями для особистості. Саме тому на даному етапі основною метою навчання англійської мови (АМ) у закладах середньої освіти (ЗСО) є розвиток особистості школяра, здатного й бажаючого брати участь у міжкультурній комунікації.

Вивченням вищезазначеної проблеми в різні часи займалися вчені – методисти, як-от: Казачінер О.С., Пінчук О., Половенко Л.П., Синиця М.О., Ярошенко О.В., Яциніна Н. О., Harmer J., Littlewood W. та ін.

Отже, **актуальність** проблеми дослідження, її педагогічна й методична значущість зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи – «Формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання».

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні доцільності використання мультимедійних засобів навчання щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках АМ.

Завдання дослідження:

- дати визначення поняття «аналітична компетенція», визначити

ефективність мультимедійних засобів навчання та окреслити вимоги щодо їх використання;

- зазначити методичні вимоги до МЗ в процесі формування аналітичної компетенції учнів та розкрити підходи до їх використання на уроках англійської мови;

- розробити комплекс завдань і вправ з використанням мультимедійних засобів; проаналізувати роботу щодо планування діяльності вчителя АМ у процесі формування аналітичної компетенції учнів;

- проаналізувати особливості організації та результати експериментального навчання.

Об'єкт дослідження – процес формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання.

Предмет дослідження – комплекс вправ і завдань з АМ з використанням мультимедійних засобів навчання.

Гіпотеза дослідження – використання англійського комплексу завдань щодо формування аналітичної компетенції учнів закладів середньої освіти з використанням МЗ буде ефективно впливати на якість та результативність навчання.

Методи дослідження:

- ✓ узагальнення досвіду навчання англійської мови в ЗСО №9 м. Ізмаїла;
- ✓ опрацювання наукових джерел з Методики навчання іноземних мов та суміжних з нею наук;
- ✓ методичний аналіз мультимедійних засобів навчання англійської мови;
- ✓ наукове спостереження та пробне навчання англійської мови учнів 11 класів;
- ✓ методичний експеримент.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні ефективності використання мультимедійних засобів навчання щодо формування аналітичної компетенції учнів.

Практична цінність роботи полягає у розробці методичних рекомендацій щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках АМ з використанням мультимедійних засобів навчання.

Апробація дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були апробовані на студентських науково-практичних конференціях: «Науковий пошук студентів ХХІ ст.: Актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук» (листопад 2018 р., м. Ізмаїл); «ІІІ Міжнародна науково-практична конференція: Сучасні перспективи розвитку науки» (вересень 2019 р., м. Київ); ІV Всеукраїнська студентська науково - практична конференція «Науковий пошук студентів ХХІ ст.: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук» (листопад 2019, м. Ізмаїл).

Структура роботи – кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаної літератури (63 джерел) та додатків (20 с.). Кваліфікаційна робота супроводжується 5 таблицями, 8 малюнками, 1 діаграмою та електронною презентацією проведеного дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

1.1. Феномен «аналітична компетенція» та його характеристики щодо залучення в навчальний процес

Особливостями сьогодення є те, що зростають вимоги до здатності людини до самовдосконалення й саморозвитку, соціальної та професійної мобільності, до рівня інтелектуального розвитку, оскільки саме ці якості визначають її цінність в сучасному суспільстві. Тому система освіти забезпечує формування зазначених якостей з метою її вдосконалення.

Випускник школи повинен володіти вміннями, серед яких одне з найважливіших - аналітичні: здатність знаходити, інтерпретувати, критично оцінювати і включати в свою діяльність нову інформацію, а також створювати її за допомогою сучасних ІТ. Тому однією з основних цілей у підготовці учнів є формування базових знань аналітичного рівня [4, с. 56].

Аналітична компетенція являє собою комплекс спеціальних розумових дій, спрямованих на виявлення, оцінку та узагальнення отриманих знань та їх аналіз [43, с. 51-55]. Вищезазначена компетенція включає цілий комплекс освітніх компетенцій, безпосередньо пов'язаних з розумовими, пошуковими, логічними, дослідницькими, творчими процесами пізнання.

Слід зазначити, що важливо розглядати ступінь сформованості аналітичної компетентності як єдиної системи знань, умінь, здібностей, якостей особистості і досвіду, які сприяють виконанню аналітичних завдань.

Так, Яциніна Н.О. зазначає, що процес формування аналітичної компетенції являє собою діяльність, яка полягає в засвоєнні, творчому застосуванні, створенні нових способів діяльності аналітичного характеру і накопиченні її досвіду, в результаті якої змінюється не тільки об'єкт діяльності, а й суб'єкт цієї діяльності - людина [58, с. 12-18].

На наш погляд, спонтанна, несистематична робота щодо формування в учнів навичок аналітичної діяльності не може бути ефективною. Тільки системне використання сучасних технологій (дослідницької, проектної, інформаційно-комунікаційної та ін.) здатне забезпечити процес формування аналітичної компетенції.

Отже, складниками аналітичної компетенції є профілі компетенцій, що пов'язані з управлінням інформацією та знаннями, а також профілі компетенцій, котрі пов'язані з аналізом і синтезом реальної комунікативної ситуації.

Так, аналітична компетенція включає такі уміння:

- 1) оцінити й обґрунтувати ефективність запропонованих інформаційних ресурсів;
- 2) оцінити та класифікувати отриману інформацію, аналізувати її, зберігати та ефективно використовувати отримані знання;
- 3) об'єктивно оцінити позитивні і негативні аспекти компонента системи інформаційних ресурсів;
- 4) давати оперативну аналітичну оцінку інформаційних потоків, які були отримані від кожного компонента інформаційної системи;
- 5) оперативно й ефективно проводити аналіз і порівняння інформаційних потоків;
- 6) формулювати й давати загальні аналітичні висновки;
- 7) інтерпретувати, систематизувати, оцінювати та використовувати інформацію або завдання з певної проблеми;
- 8) аналізувати педагогічні, соціально-економічні та культурні процеси в освітньому середовищі;
- 9) самостійно засвоювати нові засоби комунікації та вміти працювати з інформаційними потоками;
- 10) з'єднувати різні аналітичні інструменти щодо вирішення певних теоретичних завдань;
- 11) ефективно проводити пошук інформації в Інтернеті;

- 12) розуміти основні принципи розвитку інформаційного середовища;
- 13) проводити порівняльний аналіз і синтез;
- 14) візуалізувати отримані в рамках дані аналізу й науково інтерпретувати їх [55, с. 142].

Вищезазначені складники аналітичної компетенції розширюють аналітичні можливості і компетентність людини, що підтверджує необхідність формування в учнів закладів середньої освіти аналітичної компетенції.

Аналіз елементів структури аналітичної компетенції учнів (цільовий, змістовий, технологічний, оціночно-результативний і науково-теоретичний) засвідчує, що сформувати всі складові компетенції неможливо засобами однієї технології.

Отже, модель формування аналітичної компетенції побудована на основі принципів наступності, послідовності й систематичності, свідомості, активності та доступності навчання і відображає процес її розвитку в контексті прийняття рішень в єдності інструментального та змістовного аспектів. Її мета полягає в розвитку аналітичної компетенції учнів [5, с. 64].

Вищезазначена мета є важливою задля формування особистості, здатної адаптуватися до умов життєдіяльності в інформаційному суспільстві, а також здатної застосовувати технології аналітичної діяльності в подальшій навчальній діяльності.

Щодо змісту моделі, то він позначається як процес формування аналітичної компетенції учнів при вивченні різних дисциплін, тобто він спрямований на розвиток певного структурного компонента аналітичної компетенції школярів. При цьому необхідно переосмислити зміст навчальних дисциплін в контексті зазначеної мети.

Але необхідно розглянути умови ефективної реалізації моделі формування аналітичної компетенції, а саме:

1) забезпечення учнів засобами і способами аналітичної діяльності, тобто базовими знаннями і вміннями в проведенні аналітичної діяльності, відповідно до етапів прийняття рішення;

2) підвищення активності навчальної діяльності дітей;

3) впровадження в навчальний процес практико-орієнтованих завдань;

4) використання в освітньому процесі спеціальних аналітичних комплексів;

5) забезпечення позитивного мотиваційного середовища для формування аналітичної компетенції [1, с. 3].

Отже, вищезазначені умови утворюють певну систему і взаємодоповнюють один одного, оскільки без створення позитивної мотивації не можна починати процес навчання та активізацію навчальної діяльності учнів, що формує позитивну мотивацію до навчальної діяльності. Таким чином, позначені умови відображають деякі особливості технології формування аналітичної компетенції. Але необхідно знати й критерії сформованості аналітичної компетенції, які ми наводимо нижче, як-от: широта й глибина предметних знань; трансформація отриманих знань, умінь і навичок, технологій аналітичної діяльності; вміння проводити оцінку ситуацій й давати самооцінку.

Таким чином, рівень розвитку аналітичної компетенції учнів вимірюється системою критеріїв: мотиваційно-цільовим, когнітивно-діяльнісним, оцінним і рефлексивним. Критерії дозволяють оцінити усвідомлення мотивів і цілей аналітичної діяльності; наявність в учня технологічної бази для здійснення аналітичної діяльності; ступінь засвоєння технологічної бази аналітичної діяльності; сформованість у школяра рефлексивної культури.

Так, деякі науковці (Дибкова Л.М., Елканова Т.М., Терещук Г.В.) рекомендують використовувати такі діагностики: бесіду, спостереження, анкетування, самооцінку, експертну оцінку, аналіз відповідей учнів на

заняттях, тестування, аналіз продуктів певної діяльності, аналіз письмових завдань.

Необхідно зауважити, що вищезазначені критерії й показники знаходяться в тісній єдності та взаємодії, утворюють цілісну систему і допомагають досягати поставлених цілей.

Отже, актуальною проблемою формування аналітичної компетенції учнів школи є обумовлена потреба творчих учнів, здатних знаходити нестандартні рішення і залучати один одного в ефективну, результативну, творчу, інноваційну роботу [6, с. 30].

Орієнтована на компетенції освіта (competence-based education - CBE) сформувалася в 70-х рр. ХХ ст. в США. В 60-х рр. минулого століття було закладено розуміння відмінностей між термінами «компетенція» і «компетентність», проте однозначного тлумачення цих дефініцій до сих пір немає. Аналіз словникових статей виявив три підходи до їх визначення: 1) відсутність поняття «компетентність»; 2) нерозрізнення дефініцій, їх синонімічність; 3) визначення компетентності як абстрактного іменника до прикметника компетентний. У той же час в офіційних документах використовуються обидва поняття.

Професійна компетентність розглядається як цілісна інтегральна характеристика сукупності компетенцій, заснованих на фундаментальних психолого-педагогічних знаннях й придбаному досвіді, яка проявляється в практичній діяльності в єдності з особистісними якостями [40, с. 58]. У наукових працях останнього десятиліття не склалося єдиного розуміння базових понять «компетенція» і «компетентність».

Г.В.Терещук розглядає феномен «компетенція» як внутрішні, потенційні, приховані психологічні новоутворення: знання, уявлення, програми (алгоритми) дій, системи цінностей і відносин, які виявляються в компетенціях людини» [52, с. 8]. Т.М.Елканова під компетенцією розуміє деяку відчужену, наперед вимогу до освітньої підготовки учня, а під

компетентністю – вже створену його особистісну якість (характеристику)» [18, с. 56].

Компетентність визначається як володіння людиною відповідною компетенцією, що включає її особистісне ставлення до неї й предмету діяльності. Таким чином, компетенції виступають як цілі освітнього процесу, а компетентність - як результат, сукупність особистісних якостей»[16, с. 9].

І.С. Сергєєв, В. І. Блінов визначають «компетентність» як готовність до виконання певних функцій, а компетентнісний підхід в освіті - як цільову орієнтацію навчального процесу на формування певних компетенцій», а саме - <...> компетенція - готовність людини до мобільності знань, умінь і зовнішніх ресурсів для ефективної діяльності в певній життєвій ситуації ... готовність діяти в ситуації невизначеності »[49, с. 23].

Так, Г.В. Терещук досліджує феномен «компетенція» як сплав традиційних знань, умінь і навичок з особистісними особливостями школяра, з його самоусвідомленням, рефлексією в ході пізнавальної діяльності. <...> Ми розуміємо компетентність як володіння відповідною компетенцією, тобто сукупністю взаємопов'язаних знань, умінь, навичок і відносин, пов'язаних з предметом навчання, що дозволяє виконувати цілеспрямовані і результативні дії з ними »[52, с. 9].

Як бачимо, в основу визначення поняття «компетенція» покладені різні підходи: «психологічні новоутворення», «відчужені вимоги», «сукупність якостей особистості», «готовність діяти», «знання, уміння, навички й особистісні якості школяра». Але в цю дефініцію вчені включають такі основні характеристики: знання, вміння, досвід і особистісні якості. Очевидно, що знання й уміння залежать від того, про яку компетенцію йдеться, тобто вони не можуть бути конкретизовані щодо абстрактного визначення, тоді як досвід і особистісні якості вимагають деяких пояснень.

Так, недостатньо моделювати навчальні умови - необхідно занурювати учнів в реальні соціальні умови, вчити вибирати і реалізовувати способи діяльності, адекватні ситуації. Основна думка компетентнісного підходу

полягає в тому, що все, що вивчається, має бути включено в процес використання. Всі теоретичні знання повинні стати засобом вирішення практичних завдань. Завдання освіти - не збільшувати інформованість учнів, а допомогти їм самостійно вирішувати проблеми в незнайомих ситуаціях. Компетенції включають в себе внутрішню мотивацію особистості, ціннісно-сміслову й емоційне ставлення до діяльності [47, с. 20].

Особистісні якості, що включаються в компетенції і підлягають розвитку, об'єднують в групи, як-от:

- ✓ перша група - когнітивні (пізнавальні) якості - вміння ставити запитання, знаходити причини явищ, позначати нерозуміння питання та ін.;
- ✓ друга група - креативні (творчі) якості - натхнення, фантазія і чуйність до протиріч, розкутість думок і почуттів, прогностичність, критичність, наявність власної думки та ін.;
- ✓ третя група - методологічні якості - здатність до навчальної діяльності та вміння її пояснити, вміння поставити мету та досягти її; здатність до нормотворчості, рефлексивне мислення і самооцінка та ін.;
- ✓ четверта група - комунікативні якості, обумовлені необхідністю взаємодії з іншими людьми, об'єктами навколишнього світу та інформацією, вміння її відшукувати, перетворювати і передавати, виконувати різні соціальні ролі у групі та колективі, використовувати телекомунікаційні технології (Електронна пошта, Інтернет);
- ✓ п'ята група - світоглядні якості, що визначають емоційно-ціннісні характеристики учня, його здатність до самопізнання; вміння знайти своє місце в навколишньому світі, родині, колективі; національні та загальнолюдські прагнення, патріотичні якості особистості [16, с. 11-12].

Наявність вищезазначених якостей дозволяє усвідомлено використовувати, доповнювати, інтегрувати знання, використовувати їх для вирішення певних проблем. Не менш важливо зрозуміти значення власної діяльності, вміти дати етичну оцінку своїм діям. На наш погляд, інтегруючим поняттям стає «розуміння». Можна запропонувати таку формулу

компетенції: знання + уміння + розуміння + досвід діяльності. Отже, компетенція - це сукупність знань, умінь і досвіду в певній галузі діяльності та розуміння особистістю цінності цієї діяльності. Під компетентністю зазвичай розуміють володіння певною компетенцією, а також характеристику людини, що пов'язана з ефективністю її діяльності.

Таким чином, компетенція є об'єктивно існуюче зовні, в реальності, безоціночне - те, що можна привласнити собі, а також сформувати, розвинути, удосконалити; а компетентність - це характеристика особистості, невіддільна від людини, його вправність, яка вимірюється в зіставленні з ідеалом, що оцінюється. При формулюванні цілей і завдань освіти, описі предметного змісту і очікуваних результатів доцільно використовувати поняття «компетенція», що дозволить вчителю уникати термінологічної плутанини.

Вживання термінів «компетенція - компетентний – компетентність» можна порівняти з поняттями «досвід - досвідчений – досвідченість». Тобто вони пов'язані з об'єктивним світом, характеристиками людини та визначають ці характеристики в певному значенні. Адже компетенції можна класифікувати за такими рівнями.

За рівнями виділяють ключові (універсальні, базові, елементарні), метапредметні (загально-професійні, поза предметні) та предметні (спеціальні) компетенції.

Ключові компетенції - «найбільш загальні (універсальні) здібності та вміння, що дозволяють людині розуміти ситуацію і досягати результатів в особистому, професійному житті в сучасних умовах суспільства» [13, с. 25]. Ключові компетенції є універсальні ментальні засоби, способи, методи, прийоми досягнення цілей. Вони є надпрофесійними і надпредметними та є основою в життєдіяльності людини. Таким чином, оволодіти ключовими компетенціями повинен кожен учень. Їх засвоєння забезпечує функціональну грамотність.

Найбільш переконлива класифікація компетенцій представлена в роботах Н.О. Яциніної. Розглянемо її нижче:

1. Засоби світоглядного орієнтування (ціннісно-сміслова компетенція);
2. Знання та вміння в певній сфері (навчально-пізнавальна, інформаційна, комунікативна, соціально-трудова компетенції);
3. Коло запитань, за якими слід бути обізнаним (загальнокультурна компетенція);
4. Підстава для засвоєння способів фізичного, духовного та інтелектуального саморозвитку (компетенція особистісного самовдосконалення).

При цьому освітні компетенції диференціюються Н.О. Яциніною за тими ж рівнями, що і зміст освіти:

- ключові (реалізовані загально для всіх предметів змісту);
- загальнопредметні (реалізовані на утриманному, інтегративному для сукупності предметів, освітньої галузі);
- предметні (що формуються в рамках окремих предметів).

Перелік ключових компетенцій залежить від тих цінностей, які вважаються значущими на певному етапі розвитку соціуму. Проте можна виділити мінімум ключових компетенцій, які орієнтовані на довгострокову перспективу.

Отже, йдеться про комунікативну компетенцію, без якої неможлива соціалізація індивіда. Тобто, одне з головних завдань сучасної школи - формування комунікативної компетенції школярів засобами шкільних навчальних предметів.

Проаналізуємо підходи до відбору ключових компетенцій. Так, Г.А. Сергєєв виділяє чотири ключові компетенції, а саме:

- інформаційні (відбір інформації і передача інформації);
- комунікативні (мовні та мовленнєві);
- рольові (трудові, соціальні, політичні);

- самовдосконалення (інтелектуальний, духовний, фізичний, емоційний розвиток) (див. Таблицю 1.1.) [48, с. 53].

Щодо І.С. Сергєєвої та В.І. Блінової, вони виділяють такі чотири ключові компетенції, як-от:

- інформаційні;
- комунікативні;
- кооперативні;
- проблемні. (див. Таблицю 1.1.)

Таблиця 1.1.

Класифікація ключових компетенцій

За Г.А.Сергєєвою:	За І.С. Сергєєвою та В.І.Бліновою:
- інформаційні	- інформаційні
- комунікативні	- комунікативні
- рольові	- кооперативні
- самовдосконалення	- проблемні

Отже, слід зазначити, що в цих класифікаціях відбувається співпадання у визначенні ключових компетенцій: інформація → комунікація, спілкування (обмін інформацією) → співробітництво, кооперація в процесі рольового спілкування → рішення проблем, що виникають в процесі спілкування, неможливе без самовдосконалення. З одного боку, необхідно підкреслити прагматичний аспект: без них неможливе життя в суспільстві. З іншого, саме вони формують вищий, особистісний рівень розвитку учня, та їм повинна приділятися певна увага в школі (особливо в початковій), коли відбувається особистісне становлення людини.

Так, дана класифікація не відображає всього різноманіття компетенцій і відносин між ними. Зміст ключових компетенцій може змінюватися.

Наприклад, в ситуації, коли носієм інформації є людина, одночасно активізуються інформаційна та комунікативна компетенції. Спільними для ключових компетенцій є:

- соціальна та особистісна значущість, смислова цінність компетенції;
- її практична обумовленість;
- наявність реальних об'єктів діяльності, по відношенню до яких вводиться компетенція; парадигма знань про ці реальні об'єкти; вміння і способи діяльності, що відносяться до таких об'єктів; мінімально необхідний досвід практичної діяльності; рівні оволодіння компетенцією.

Представлений перелік демонструє, які труднощі об'єктивно виникають при переході на компетентнісну модель навчання. Назвемо деякі з них.

1. Компетенції формуються на особистісній основі: необхідно створити умови для індивідуального розвитку кожного учня; мотивувати учнів на прояв самостійності, оволодіння компетенціями.

2. Учитель повинен бути не тільки компетентним в тій чи іншій галузі науки, а й вміти організувати навчання компетенцій. Педагог перестає бути носієм знань - він стає керівником, наставником як конкретного учня, так і групи учнів.

3. Необхідно визначити критерії оцінювання рівня оволодіння компетенціями. Оцінка повинна мати на меті порівняння учня з самим собою, а не з єдиними нормами.

4. Важко скласти список знань і умінь, що відноситься до того чи іншого реального об'єкту, але без позначення переліку, знань і умінь учнів втрачається предмет навчання. Такий перелік бажано включати інтелектуальні, діяльнісні та емоційно-ціннісні аспекти.

5. Компетенції формують здатність самостійно визначати мету і досягати її за будь-яких ситуаціях. Для цього повинен активно використовуватися як соціальний досвід вирішення проблем, так і особистий досвід учнів.

6. Набуття досвіду діяльності вимагає створення умов, максимально наближених до реальних. Так розширюється освітній простір, збільшується значення практики, позаурочних форм навчання.

7. Означені компетенції є актуальними для школярів, тому наближають їх до певних результатів.

8. Освітній процес, що заснований на компетентнісній парадигмі, ширше навчального процесу. Отже, він впливає на різні сторони життя дитини (навчальну, поза виховну сферу додаткової освіти та ін.).

Отже, компетентнісний підхід формує та розвиває в учнів певні навички й вміння, а саме: навчає вчитися, визначає суб'єктність, рівність учня й вчителя, базується на практико-орієнтовані ситуації і активні методи навчання.

Важливими цілями освіти повинні стати розвиток в учнів здатності діяти і бути успішними, формування таких якостей, як професійний універсалізм, здатність змінювати сфери діяльності, способи діяльності на достатньо високому рівні. Актуальними стають такі якості особистості, як мобільність, рішучість, відповідальність, здатність засвоювати і застосовувати знання в незнайомих ситуаціях, здатність вибудовувати комунікацію з іншими людьми.

Основним результатом діяльності освітнього закладу повинна стати не система знань, умінь і навичок, а здатність людини діяти в певній життєвій ситуації.

Таким чином, «компетентнісний підхід проявляється як оновлення змісту освіти у відповідь на мінливу соціально-економічну реальність».

Всередині «компетентнісного підходу» виділяються два базових поняття: «компетенція» та «компетентність».

Аналіз робіт з проблеми компетентнісного підходу дозволяє зробити висновок про те, що в даний час немає однозначного розуміння понять «компетенція» і «компетентність», часто використовуваних в одному контексті.

Кінцева мета освіти зі знань на «компетентність» дозволяє вирішувати проблему, коли учні можуть добре опанувати певними теоретичними знаннями, але відчують значні труднощі в діяльності, що вимагає використання цих знань для вирішення певних завдань або проблемних ситуацій. Таким чином відновлюється порушена рівновага між утворенням і життям.

Орієнтація освітніх стандартів, програм і підручників з окремих предметів на формування загальних ключових компетенцій дозволить забезпечити не тільки розрізнену предметну, а й цілісну компетентнісну освіту. Освітні компетентності учня гратимуть багатофункціональну метапредметну роль, яка виявляється не тільки в школі, але і в родині, у колі друзів, в майбутніх професійних відносинах.

1.2. Мультимедійні засоби навчання та деякі вимоги щодо їх використання на уроках англійської мови

Наразі, сучасне суспільство дуже тісно пов'язано з процесом зміни, тому одним з найефективніших напрямів є інформатизація освіти із застосуванням «мультимедіа» та впровадження комп'ютерних технологій. Дана тенденція відповідає цілям освіти, які потребують оновлення методів, засобів і форм організації навчання.

Важливо розуміти, що комп'ютерні технології все більш інтенсивно використовуються у викладанні широкого спектру навчальних предметів. Не є винятком і предмет «Англійська мова». Ярошенко О.В. вважає, що впровадження сучасних комп'ютерних і використання нових інформаційно-педагогічних технологій представляє якісно новий етап у навчанні іноземних мов [57, с. 357].

Мультимедійні засоби навчання відкривають учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, сприяють реалізації принципово нових форм і методів навчання, дозволяють значно підвищити якість навчання, а також сформувати особистісні компетенції, які позначені в державних освітніх стандартах середньої (повної) загальної освіти [2, с. 14].

Навчання за допомогою МЗ має ряд переваг, як-от:

- великий обсяг інформації подається частинами;
- відбір матеріалу йде на рівні логіки пізнання учнів;
- навчання відбувається на рівні індивідуального сприйняття;
- можливість самореалізації учнів через процеси моделювання, конструювання і прогнозування проблем;
- навичка розвинутої діяльності учнів (стратегічної, дослідницької, проектної, сценічної);
- мотиваційні «точки» подиву учнів;
- текст, графіка, схеми, звук, анімація і т. д. [38, с. 174].

Саме вищезазначені переваги дають підставу стверджувати, що сучасний процес навчання без мультимедійних засобів буде неповноцінним.

На уроках АМ та в позакласній роботі використовуються різні види комп'ютерних технологій, такі як: Інтернет-ресурси; засоби комунікації; електронні навчальні програми та ін. Особливе значення в шкільній програмі займають мультимедійні засоби навчання. Елемент «мультимедіа» є складовою комп'ютерних технологій, що використовується у навчанні англійської мови [3, с. 13].

Існує безліч визначень поняття «мультимедійні засоби навчання». Майже всі вони включають в себе текстову, графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію, яка пропонує різні способи її подання.

Під МЗ ми розуміємо інформаційні технології, що використовують різні програмні та технічні засоби для найбільш ефективного впливу на учня, який одночасно є і читачем, і слухачем, і глядачем [19, с.98].

На думку Федорчук В.М., «мультимедіа» - це комплекс апаратних і програмних засобів, що дають змогу користувачеві працювати в діалоговому режимі з різноманітними даними (графікою, текстом, звуком, відео), організованими у вигляді єдиного інформаційного середовища; комп'ютерні інтерактивні інтегровані системи; технологія, яка описує порядок розробки, функціонування та застосування засобів обробки інформації певних типів; особливий узагальнюючий вид інформації, який об'єднує в собі як традиційну статистичну візуальну, так і динамічну інформацію певних типів (мову, музику, відео фрагменти, анімацію) [8, с. 182].

Варто пам'ятати, що до мультимедійних засобів навчання можна віднести практично будь-які засоби, які здатні залучати в навчання й інші види освітньої діяльності. У наш час в школах широко використовуються: засоби для запису та відтворення звуку; системи і засоби телефонного, телеграфного та радіозв'язку; системи і засоби телебачення, радіомовлення; оптична та проекційна кіно- і фотоапаратура (фотоапарати, кінокамери, проектори); поліграфічна, копіювальна, розмножувальна техніки, призначені

для документування і розповсюдження інформації; комп'ютерні засоби, що забезпечують можливість електронного подання, обробки й зберігання інформації [11, с. 5].

Важливого значення набувають нові мультимедійні засоби - інтерактивна дошка та віртуальні об'єкти [15, с.99].

Існує кілька підходів до класифікації МЗ навчання.

Найчастіше подібні засоби дослідники (Морзе Н., Ротаєнко П., Ярошенко О.В.) класифікують за функціональним або за методичним призначенням (див. Таблицю 1.2.).

Таблиця 1.2.

Класифікація мультимедійних засобів навчання ІМ

За функціональним призначенням	За методичним призначенням
- навчальні	- навчальні
- діагностичні	- тренувальні
- інструментальні	- контролюючі
- керуючі	- інформаційно-довідкові
- адміністративні	- імітаційні
- ігрові	- демонстраційні
_____	- ігрові
_____	- розважальні

Таким чином, розглядаючи класифікацію мультимедійних засобів навчання за функціональним призначенням, ми виділяємо такі:

- навчальні, що передають навчальну інформацію й базуються на наявні знання в учнів, їх індивідуальні можливості та інтереси;
- діагностичні, які призначені для визначення рівня підготовки та інтелекту учнів;
- інструментальні, котрі призначені для конструювання

програмних засобів, підготовки навчально-методичних матеріалів;

- керуючі - для управління діяльністю учнів при виконанні певної роботи;
- адміністративні, що призначені для автоматизованого процесу організації навчання;
- ігрові, що забезпечують різні види ігрової та навчально-ігрової діяльності.

Слід позначити наступні види МЗ навчання, які виділяються за методичним призначенням:

- навчальні, що призначені для вивчення нового матеріалу;
- тренувальні (тренажери) - для використання умінь і навичок при повторенні та закріпленні вивченого матеріалу;
- контролюючі - для контролю рівня засвоєння навчального матеріалу;
- інформаційно-довідкові - для отримання учнями необхідної інформації та для створення моделі об'єкта, процесу, явища з метою їх вивчення й дослідження;
- імітаційні, котрі демонструють певний аспект реальності для вивчення його основних структурних характеристик;
- демонстраційні - для наочного подання навчального матеріалу, візуалізації досліджуваних закономірностей, взаємозв'язку між об'єктами;
- ігрові - для «програвання» навчальної ситуації з метою прийняття оптимального рішення для розвитку мислення;
- розважальні - для позаурочної роботи з метою розвитку уваги, реакції та творчого мислення [46, с.11-15].

Варто підкреслити, що під «мультимедійними засобами навчання» розуміється ряд комп'ютерних технологій, що дозволяють одночасно представляти певні види інформації (графіку, текст, відео, фотографію, анімацію, звукові ефекти) й оперувати ними відповідно до певних цільових

установок. Дане трактування «мультимедіа» найбільш оптимальне з точки зору навчання англійської мови і має певні переваги, а саме в проектуванні мультимедійного навчального заняття [10, с. 41].

Впровадження МЗ в навчальний процес розглядають як підтримку традиційних методів навчання, що надає їм навчальні функції. Тому мультимедійні засоби навчання будь-якого типу повинні створюватися відповідно до дидактичних принципів навчання (відповідати дидактичним вимогам) [34, с. 57].

У зв'язку з цим, до основних традиційних дидактичних вимог відносяться наступні, як-от:

- вимога щодо науковості навчання - забезпечення достатньої глибини й коректності викладу навчального матеріалу з урахуванням останніх досягнень науки;
- доступність навчання - недопущення надмірної ускладненості та перевантаженості навчального матеріалу;
- систематичність та послідовність навчання - формування знань, умінь і навичок учнів в певній логічній послідовності із забезпеченням наступності;
- наочність навчання - забезпечення чуттєвого сприйняття учнями об'єктів, процесів, явищ;
- свідомість й активність навчання - забезпечення самостійних та активних дій учнів з вилученням навчальної інформації;
- міцність засвоєння знань - закріплення знань [35, с. 13-14].

Застосування МЗ для навчання стає підставою для позначення нових дидактичних принципів навчання і, відповідно, нових дидактичних вимог до засобів навчання.

Так, основними дидактичними вимогами варто вважати, як-от:

- структуризація навчального матеріалу і структурно-функціональної зв'язності - подання навчального матеріалу з розподілом на структурні одиниці з позначенням структурно-функціональних зв'язків між ними, що відображають внутрішню логіку певного матеріалу;

- інтерактивності навчання - забезпечення взаємодії учня з електронним підручником (інтерактивного діалогу учня з мультимедійним засобом навчання);

- адаптивності навчання - пристосування процесу навчання до рівня знань, умінь та психологічних особливостей учня [30, с. 6].

Отже, впровадження мультимедійних засобів навчання впливає на систему освіти. Перед сучасним учителем постає проблема пошуку нових прийомів презентації навчального матеріалу. В сучасних умовах, враховуючи потребу учнів в інформаційних технологіях, можна використовувати її щодо підвищення навчання.

Використання МЗ дозволяє якісно змінити контроль за діяльністю учнів, забезпечити при цьому гнучкість управління навчальним процесом.

Отже, мультимедійні засоби навчання впливають на вербальну комунікативну діяльність учнів й розглядаються як:

- вільне спілкування учнів в режимі реального часу з використанням електронної пошти та інформаційних мереж;
- інтерактивна взаємодія учня з комп'ютером, тобто комунікація;
- спілкування учнів у класі в процесі роботи з комп'ютерними навчальними програмами та засобами відтворення умов ситуації спілкування [37, с. 10].

Отже, правильно організована робота учнів з комп'ютером та активне використання мультимедійних засобів може сприяти зокрема зростанню їх пізнавального й комунікативного інтересів.

1.3. Методичні вимоги до мультимедійних засобів в процесі формування аналітичної компетенції учнів

Поряд з традиційними методами навчання в організації навчального процесу з АМ активно використовуються сучасні інноваційні технології, з якими асоціюють високу якість освіти. Мультимедійні технології є одними з найбільш стрімко розвиваючих напрямків освіти, що використовуються в навчальному процесі.

На думку Задорожної Н.Т. саме використання мультимедійних засобів навчання дозволяє реалізувати індивідуальні освітні траєкторії, підтримувати навчальний процес необхідними інструментами візуалізації, зберігаючи наступність як з традиційними, так і з інноваційними технологіями [21, с. 428].

Інформаційна база мультимедійних ресурсів, що входять до складу мультимедійних додатків підручника дозволяє забезпечувати нову якість освіти, і відповідає сучасному рівню розвитку інформаційно - комунікаційних технологій.

Особливу увагу приділено використанню мультимедійних додатків в практиці педагогів, що створює умови для найбільш успішної реалізації вимог освітнього стандарту та є основою створення активно - діяльнісного пізнавального середовища для учнів[50, с. 425].

МЗ можуть використовуватися при навчанні з будь-якого навчально-методичного комплексу, що входить до переліку навчальних видань, рекомендованих (допущених) до використання в навчальному процесі.

Багато видавництв, підручники яких рекомендовані Міністерством освіти і науки України до використання в освітньому процесі, ефективно займаються розробкою і розповсюдженням мультимедійних додатків.

Варто пам'ятати, що при навчанні АМ з використанням мультимедійних додатків формування універсальних навчальних дій, досягнення необхідних результатів навчання здійснюється за рахунок

можливостей додатка, пов'язаних з наявністю інтерактивності, засобів автоматичної перевірки виконання завдань об'єктів, можливості реалізації різних схем навчання (лінійної, нелінійної), різноманітності статичних і динамічних інформаційних об'єктів. Індивідуальні освітні траєкторії будуються шляхом моделювання вчителем власних уроків з інформаційної бази об'єктів, що входять до складу мультимедійних додатків [36, с. 219].

Мультимедійні програми мають відкриту структуру. Модульність мультимедійного засобу дозволяє використовувати його в різних варіантах конфігурації комп'ютерного обладнання, а саме:

- комп'ютер вчителя і проектор;
- комп'ютер вчителя та комп'ютери учнів (комп'ютерний клас) [42, с. 57].

Необхідно відзначити, що при роботі в комп'ютерному класі учень отримує можливість навчатися індивідуально.

Так, мультимедійний додаток може бути використаний, як безпосередньо на уроці, так і при підготовці домашнього завдання. Наприклад, підготовка домашньої роботи як самостійної з мультимедійним додатком поліпшить виконання самостійних робіт різноманітних типів, навчить школярів проводити цільовий пошук об'єктів в інформаційному просторі. Домашня робота з мультимедійним додатком може, крім того, заповнити прогалини в знаннях при прослуховуванні пояснювальних матеріалів.

Результат впровадження мультимедійних засобів навчання можливий при виконанні наступних методичних вимог:

1. Взаємозв'язок і взаємодія понятійних, образних і дієвих компонентів мислення учнів.
2. Відображення системи наукових понять у вигляді ієрархічної структури.
3. Виконання контрольованих тренувальних дій.
4. Дотримання зберігаючих дій [45, с. 184].

Вищезазначені вимоги дають можливість педагогу передавати знання учням з урахуванням їх індивідуальних та вікових особливостей, а процес навчання й виховання відповідає зазначеним вимогам.

Отже, методичні вимоги передбачають врахування своєрідності й особливості навчального предмету Англійська мова, на який розрахований мультимедійний засіб навчання, специфіку відповідної науки, її понятійного апарату, закономірностей, можливостей реалізації сучасних методів обробки інформації.

До основних методичних вимог МЗ навчання в процесі формування аналітичної компетенції учнів слід зазначити такі, як-от:

- презентація навчального матеріалу з опорою на взаємозв'язок і взаємодію понятійних, образних і дієвих компонентів мислення;
- відображення системи термінів навчальної дисципліни у вигляді ієрархічної структури;
- надання учням можливості виконання різноманітних контрольованих тренувальних дій [32, с. 119].

Значну увагу приділено мультимедійним додаткам до підручника тому, що це унікальний програмний продукт, покликаний не тільки створити нові можливості управління якістю освітнього процесу, а й ввести комп'ютер в повсякденну практику, як вчителя, так і учня. Додаток істотно полегшує працю вчителя, робить уроки насиченими й більш цікавими для учнів. Мультимедійний засіб містить комплект інформаційних об'єктів: демонстрації, анімації, тренажери, контрольні тести до кожного пункту і контрольні роботи до кожного розділу підручника.

Використання МЗ здійснюється на різних етапах навчального процесу, а саме:

- підготовка до уроку;
- проведення уроку;
- позаурочна робота;
- практичні заняття;

- атестація;
- домашнє завдання.

Розглянемо більш детально, як відбувається підготовка вчителя до уроку.

Вчитель відповідно до програми навчання при плануванні та підготовці уроків може:

- 1) здійснити швидкий пошук інформаційних об'єктів та їх попередній перегляд, що знижує час підготовки до уроку;
- 2) підібрати інформаційний об'єкт як ілюстративний матеріал для роз'яснення тем чи проблемних ситуацій при вивченні нового матеріалу;
- 3) розробити вступні уроки для постановки завдань щодо виконання їх самостійно учнями;
- 4) скомпонувати відібрані інформаційні об'єкти в певній послідовності, підготувати матеріал для творчої та самостійної роботи [31, с. 74].

Наступний етап – проведення уроку.

Мультимедійні додатки забезпечують ілюстративний та інформаційний супровід уроку, що дозволяє вчителю використовувати інформаційні об'єкти (відео, малюнок, анімація, інтерактивні моделі, слайд-шоу, тест), поєднуючи їх, але з певним поясненням (в письмовій формі).

Так, у «Слайд-шоу» можна включити анімації, що є наочною демонстрацією певних явищ. Об'єкти анімації мають звуковий супровід і можуть використовуватися для самостійного перегляду учнями. Анімація застосовується для пояснення складних понять, що допомагає запам'ятовувати певний навчальний матеріал.

Щодо позаурочної роботи, її проведення є складовою навчального процесу, тому під час її виконання на факультативних, додаткових заняттях, в роботі гуртків вчитель стає організатором творчої пошукової, проектної та дослідницької діяльності учнів, пропонує учням самостійно вирішувати проблемну ситуацію, позначену вчителем за допомогою інформаційних об'єктів.

Слід зазначити, що практичні заняття можуть розглядатися як уроки закріплення знань, уроки «отримання інформації» і тому використання об'єктів мультимедіа можливе і перспективне.

Так, закріплення знань або «тренінг», який традиційно проводився за допомогою плакатів, зошитів, крейди і дошки, може проводитися тепер з використанням інформаційних технологій. Наприклад, демонстрація слайд-шоу стає мультимедійним додатком, при якому можна пропонувати учням завдання – прокоментуйте побачене.

Інтерактивні моделі надзвичайно цікаві і методично необмежені для використання на уроках АМ. Для учнів старшого шкільного віку робота з комп'ютером - невід'ємна частина процесу навчання.

Розглянемо більш детально використання МЗ при атестації учнів.

Отже, зміст мультимедійних засобів навчання дозволяє проводити традиційні види атестації навчальних досягнень учнів, й створювати нові види завдань і систем щодо оцінювання атестаційних робіт. Форма проведення атестації істотно залежить від обладнання кабінету. Можна використовувати різноманітні види робіт з використанням мультимедійного додатку.

Традиційними видами атестації навчальних досягнень учнів можна вважати усне опитування, письмову роботу, тести.

В процесі опитування в класі реалізуються надзвичайно важливі для навчання умови, а саме - учні приймають участь в обговоренні певного питання, висловлюють власне ставлення до проблеми. При цьому в учня виникають сумніви, які при самостійному засвоєнні матеріалу не виникали. Так, сформулювати завдання до складання файлів, які готує до уроку вчитель, а учню необхідно вибрати потрібні файли - матеріали для відповіді, вивести їх на екран і дати відповіді на певні запитання.

При організації самостійної роботи в письмовій формі можливе використання окремих об'єктів мультимедійного додатку з виведенням їх на екран. При цьому завдання і результати виконаної роботи подаються на

папері. Вчитель розуміє, що самостійна робота є інтенсивною навчальною діяльністю, і тому необхідно оцінювати індивідуальну роботу кожного учня. Тому деякі вправи бажано модифікувати в завдання для самостійної роботи. Використання мультимедійних засобів сприяє розвитку вміння працювати візуально з інформацією.

Тому в завданнях для самостійної роботи необхідно включати деякі об'єкти мультимедійного додатку, що використовуються на етапі введення нових понять, для ефективного сприйняття інформації як наочності

Таким чином, учитель може використовувати тести для перевірки знань учнів. Так само учень самостійно може перевіряти себе.

Щодо етапу - домашнє завдання з використанням мультимедійного додатку, то цей етап має деякі особливості в організації роботи вчителя. Розглянемо їх більш детально.

Так, мультимедійні засоби можна використовувати у підготовці домашніх завдань. Наприклад, підготовка домашньої роботи як виду самостійної роботи з мультимедійним додатком навчить учня проводити пошук певних об'єктів в інформаційному просторі. Домашня робота з мультимедійним додатком допомагає виконувати ті завдання, які було пропущено через хворобу, допомагати готувати доповіді за темами. Звичайно, школярі краще виконують ці завдання, якщо вчитель проявляє інтерес до їх творчості, заохочує їх виконання оцінкою з предмету і позитивними відгуками. Таким чином, мультимедійний додаток стає помічником вчителя і учнів, тому що має велику кількість інтерактивних об'єктів, цікавих завдань та нескладний матеріал [25, с.39-41].

Отже, застосування МЗ в навчальному процесі передбачає певний рівень вчителя, тобто інформаційні, аналітичні уміння на етапі підготовки до уроку, та організаційні, комунікативні на етапі реалізації запланованих дій.

Використання мультимедійних засобів навчання дозволяє змінити контроль за діяльністю учнів на певному рівні й забезпечити при цьому гнучкість управління навчальним процесом.

Правильно організована робота учнів з МЗ навчання може сприяти зокрема зростанню їх пізнавального й комунікативного інтересу, та активізувати й розширити можливості самостійної роботи учнів як на уроці, так і в позаурочний час.

Висновки до Розділу 1

В першому розділі під назвою «Теоретичні основи формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання» ми розглянули такі основні питання, як-от:

- проаналізували зміст феномену «аналітична компетенція» та визначити його характеристики щодо залучення в навчальний процес;
- з'ясували деякі особливості та вимоги щодо використання мультимедійних засобів навчання на уроках АМ та в позаурочний час;
- визначили методичні вимоги до МЗ саме в процесі формування аналітичної компетенції учнів.

Отже, під аналітичною компетенцією ми розуміємо комплекс спеціальних розумових дій, котрі спрямовані на виявлення, оцінку та узагальнення отриманих знань та їх аналіз. Слід зазначити, що важливо розглядати ступінь сформованості аналітичної компетентності як єдиної системи знань, умінь, здібностей, якостей особистості і досвіду, які сприяють виконанню аналітичних завдань. Складниками аналітичної компетенції є профілі компетенцій, що пов'язані з управлінням інформацією та знаннями, а також профілі, котрі пов'язані з аналізом і синтезом реальної комунікативної ситуації.

Модель формування аналітичної компетенції побудована на основі принципів наступності, послідовності й систематичності, свідомості, активності та доступності навчання і відображає процес її розвитку в контексті прийняття рішень в єдності інструментального та змістовного аспектів. Її мета полягає в розвитку аналітичної компетенції учнів.

Під МЗ ми розуміємо інформаційні технології, що використовують різні програмні та технічні засоби для найбільш ефективного впливу на учня, який одночасно є і читачем, і слухачем, і глядачем.

Крім цього, в першому розділі нами були представлені основні переваги мультимедійних засобів навчання, як-от: надають розгорнуту інформацію; формують навичку розвинутої діяльності учнів; супроводжуються текстами, графікою, схемами, звуком, анімацією та ін.

Варто зазначити, що мультимедійні засоби щодо навчання АМ класифікують за функціональним або за методичним призначенням (Морзе Н., Ротаєнко П., Ярошенко О.В.)

Отже, впровадження МЗ навчання впливає на систему освіти. Перед сучасним учителем постає проблема пошуку нових прийомів презентації навчального матеріалу. В сучасних умовах, враховуючи потребу учнів в інформаційних технологіях, можна використовувати її щодо підвищення мотивації до навчання.

Особливу увагу в останні роки спрямовано на використання мультимедійних додатків, що створює ефективні умови для реалізації вимог освітнього стандарту.

Так, ми позначили, що результат впровадження мультимедійних засобів навчання можливий при виконанні наступних методичних вимог: взаємозв'язок і взаємодія понятійних, образних і дієвих компонентів мислення учнів; відображення системи наукових понять у вигляді ієрархічної структури; виконання контрольованих тренувальних дій; дотримання певних дій.

Таким чином, методичні вимоги, які ставляться до мультимедійних засобів на уроках АМ в процесі формування аналітичної компетенції учнів передбачають врахування своєрідності й особливості навчального предмету Англійська мова, на який розрахований мультимедійний засіб навчання, специфіку відповідної науки, її понятійного апарату, закономірностей, можливостей реалізації сучасних прийомів обробки інформації.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ

2.1. Деякі підходи до використання мультимедійних засобів на уроках англійської мови в школі

Останнім часом мультимедійні засоби навчання все частіше використовуються на уроках англійської мови в школі. Основною метою навчання АМ є формування і розвиток комунікативної компетенції учнів.

Завдання вчителя полягає в тому, щоб створити умови практичного оволодіння мовою для кожного учня, вибрати такі прийоми навчання, які дозволили б кожному учню виявити власну активність й творчість.

Тому, конструювання уроку із застосуванням МЗ вимагає дотримання певних дидактичних і наукових принципів. Серед них найбільш важливими можна вважати принципи: системності, інформативності, індивідуалізації навчання, генералізації інформації (систематизація інформації, виокремлення головних інформаційних блоків, понять та ін.).

Підготовка вчителя до уроку з використанням мультимедійних додатків починається з постановки цілей уроку. На цьому етапі важливо визначити дидактичні цілі й очікувані результати, а саме формування, закріплення, узагальнення знань, умінь, навичок, контроль знань та ін. На наступному етапі необхідно вибрати форму уроку (урок-дослідження, урок з перевірки знань учнів, практичне заняття та ін.). При цьому вчитель повинен ознайомитися з об'єктами, що входять до складу МЗ навчання.

Вибираються об'єкти мультимедійного застосування, як-от, для:

- ✓ супроводу пояснень;
- ✓ формування логічних ланцюжків;
- ✓ створення власних об'єктів;
- ✓ відбору практичних завдань;

- ✓ складання тестових і контрольних завдань;
- ✓ підготовки власного блоку контрольних завдань;
- ✓ структурування певних матеріалів, при необхідності створення

навчальної презентації [28, с.5].

Заключним етапом підготовки до уроку є структурування елементів уроку, де відбувається деталізація етапів застосування інформаційних об'єктів, визначається тривалість етапів, форми контрольних і практичних занять.

Таким чином, формується план уроку, який включає наступні етапи:

- актуалізація знань,
- вивчення нового матеріалу,
- закріплення вивчених тем,
- контроль знань,
- формулювання завдань для самостійного вивчення,
- визначення подальших цілей навчання [61, с. 214].

Так, при роботі з мультимедійними додатками можна запропонувати загальну схему організації уроку. Більш конкретна деталізація визначається цілями, які необхідно вирішити, контингентом учнів, певними ситуаційними особливостями, що і буде представлено в поурочному плануванні (див. Таблицю 2.1.).

Таблиця 2.1.

Загальна схема організації уроку з використанням мультимедійних засобів навчання

Етапи уроку	Завдання уроку	Використання мультимедійних засобів
1.Перевірка домашнього завдання	Актуалізація опорних знань та вмінь	Домашнє завдання: - робота з контролюючими об'єктами додатку; - робота з практичними і інформаційними об'єктами,

		підготовка доповіді або презентації з використанням мультимедійних засобів
2. Контроль знань учнів	Визначення оцінки якості формування знань, умінь та навичок, необхідних для вивчення нового матеріалу, формування індивідуальної освітньої траєкторії	Контроль знань за допомогою інтерактивних об'єктів мультимедійного додатку
3. Підготовка учнів до засвоєння нового матеріалу	Пробне застосування певних знань і умінь	Повторення з залученням матеріалів інформаційних і практичних об'єктів
4.Засвоєння нових знань учнями	Розвиток умінь учнів щодо застосування їх знань в комунікативних умовах	Інформаційний та практичний модулі: демонстрації, бесіда, самостійне дослідження, застосування знань у певних комунікативних ситуаціях
5.Первинна перевірка розуміння введеного навчального матеріалу	Вміння застосовувати певні знання	Узагальнення вивченого матеріалу; виконання завдань контролюючих інтерактивних модулів
6.Закріплення нових знань	Виконання тренувальних вправ	Практика. Форми організації: фронтальна, групова, індивідуальна

7. Підведення підсумків уроку, пояснення домашнього завдання.

Таким чином, на першому етапі роботи, вчитель визначається з завданнями, проводить самостійну роботу з метою актуалізації знань або вхідного контролю засвоєного матеріалу. На основі вхідного контролю вчитель пропонує учням індивідуальні або групові завдання. Далі вивчається новий матеріал, що подається інформаційними блоками мультимедійного додатку. Як правило, кожен з таких блоків може бути керованим, тобто вчитель ставить проблемне питання, аналізує певне явище, висуває гіпотезу, робить висновки. Фронтальна робота щодо закріплення навчального матеріалу може бути організована з використанням практичного мультимедійного додатку. Використання віртуальних лабораторних робіт, інтерактивних завдань дозволить сформувати вміння моделювання, закласти основи наукового дослідження через дослідницькі завдання програми. На етапі закріплення навчального матеріалу вчитель пропонує проблемну ситуацію або навчальне завдання, правильність рішення яких перевіряється за допомогою інформаційних та практичних об'єктів. Якість знань учнів визначається на підставі контрольних матеріалів.

Так, засвоєння знань і способів діяльності визначається факторами, що впливають на процес пізнання. До основних факторів належать такі, як-от: сприйняття, розпізнавання, уява, інтерес. Якість засвоєного матеріалу, результат навчальної діяльності визначаються методами, обраними педагогами, повнотою навчально-інформаційного середовища та грамотністю їх використання в різних видах діяльності [33, с. 428].

Наведемо приклад фрагменту уроку (другий та третій етапи) англійської мови Фіалки Олени Петрівни для 6 класу, де застосовуються мультимедійні засоби навчання [54, с. 21-22].

Мета: навчити учнів діалогічного мовлення в ситуаціях «Asking the way».

Обладнання: карта міста (презентація), фонограма діалогу, вербальна схема діалогу, картина.

Етап 2. Презентація вчителем діалогів-зразків.

Мета: ознайомити учнів з діалогами-зразками - «діалог-розпитування».

Приєм: активне слухання, фонограма діалогів.

Зміст роботи

T: When a person doesn't know the way, he asks for directions. When you give directions, you need to make every step clear so that your listener will be able to understand your instructions. When you listen to directions, you need to tell the other person if you don't understand and then ask for clearer instructions.

There are some ways of giving and asking for directions. Listen to the four dialogues and take notes about the places and means of getting to them (on foot, by bus, by tube) (Teacher turns on the phonogram).

	1	2	3
place			
How to get			

Dialogue 1

A: Excuse me. Could you tell me how to get to the bookshop?

B: Yes, it is that way. You go two blocks, and then turn left. It is on the corner opposite the post-office.

A: Thanks. I've been in town a few days, so I really don't know where everything is.

Dialogue 2

A: Excuse me.

B: Yes?

A: Is there a post-office near here?

B: Yes, there is.

A: Is it far?

B: No, it is not. Turn right at the first traffic light. It is on the left. It will take you five minutes to get there.

Dialogue 3

A: Excuse me. What's the best way to get to the pet shop?

B: Take the Main Street Bus and get off at First Avenue. Walk up First Avenue and you'll see it on the right.

A: Thank you for your help.

B: It is a pleasure.

Етап 3. Виконується робота щодо поєднання учнями реплік у діалогічні єдності

Мета: навчити учнів обмінюватися репліками «запитання-відповідь».

Прийом: робота в режимі «Teacher-pupil», презентація слайдів.

T: Look on the screen at the map of the town. Suppose I've moved to this town and I want to know the whereabouts of some places. I ask my neighbours about them. Give the descriptions of the places.

E.g. T: Where's the library?

P: It is in Green Street between the car park and the hotel, opposite the drugstore.

Use:

Next to

Opposite

Between...and

Near

On the corner of

On the left/right

(The map in the presentation)

Фрагмент уроку – диспут з англійської мови Леперт Оксани Анатоліївни в 10 класі у формі “Talk show” [28, с. 25-27].

Тема «Сім'я. Стосунки батьків та дітей»

Цілі уроку:

Практичні: навчити учнів сприймати і розуміти інформацію на слух; навчити учнів логічно й послідовно робити повідомлення в обсязі 8-10 фраз; навчити учнів висловлювати та аргументувати власну думку, давати оцінку фактам.

Освітня: розширити філологічний кругозір учнів та їх знання про культуру країни.

Розвиваюча: розвивати вміння логічно й послідовно викладати власні думки.

Виховна: виховувати у дітей повагу та ввічливе ставлення до батьків, вчити взаємоповаги і взаєморозуміння між батьками та дітьми.

Обладнання уроку: фонограма листа.

Хід уроку

Етап 2 . Аудіювання тексту.

Мета: навчити учнів вилучати основну інформацію.

Приєм: слухання фонограми.

Зміст роботи

T: You know, family life isn't easy. Parents and children often have disagreements. Conflicts between them can be caused by different problems: tastes in music and fashion, the opposite sex and friends, habits, going out at night, smoking and drugs, household chores, leaving home, looks and money and so on. Now you'll listen to Paula's letter. There are some contradictions in her family. She'd like us to help her. Listen to her letter carefully and name the problems, mentioned in her letter.

31 Lake Edgware

HA 8 7 RT

18th May 2010

Dear friends,

I'm really sorry. I'm writing to ask if you could help me. My family is slowly driving me mad. I'm 14 tomorrow, but my parents treat me as if I were a

child. I know that they've always wanted the best for me, but who knows what the best is?

When I was a little girl, they always gave me everything I wanted – toys, clothes, an expensive education. I know it's difficult to do this. I guess it's a struggle because they don't have much money, but they want to plan my future. They choose my friends, influence my tastes and habits, solve my problems, choose my clothes as they did it when I was a child. They want me to become a doctor for the money, but I'd like to become a teacher not for money but because it's a caring profession, and I like children. I'm seeing a boy behind my parents' back, he's the one I really love. If my parents found out there would be a lot of unhappiness. I'm convinced it's wrong to judge people by first appearances, but my Mum and Dad do.

I love them both very much indeed and I'm their only child. Is there anything I can do? Are all the parents the same? It would be of great help if you could give me some advice. What do you think I should do?

Best wishes, Paula G.

Використання на уроках таких програм як Microsoft Power Point (анімаційні конспекти), Microsoft Office Word і Microsoft Office Excel (підготовка роздаткового матеріалу), Internet Explorer (пошукова діяльність учнів щодо отримання певної інформації), інтерактивний комплекс Smart (відпрацювання лексичних одиниць) дозволяють: розвантажити вчителя, збільшити зацікавленість учнів з предмету, більш наочно подати матеріал з використанням анімації, збільшити емоційні складові, підвищити темп уроку, здійснити швидкий пошук потрібної інформації [22, с. 194].

Отже, використання МЗ в навчальному процесі передбачає високий рівень професіоналізму вчителя, перш за все, його інформаційних, аналітичних умінь на етапі підготовки до уроку, та організаційних, комунікативних - на етапі роботи з учнями на уроках. Такі уроки сприяють підвищенню мотивації учнів щодо вивчення АМ.

2.2. Комплекс вправ і завдань щодо формування англомовної аналітичної компетенції учнів

Традиційно цілі середньої освіти визначаються набором знань, умінь і навичок, якими повинен оволодіти випускник школи. Сьогодні головним завданням є вміння випускника знайти певні способи та рішення щодо певного завдання або комунікативної ситуації, тобто створення ефективних умов для якісного навчання. Науковці Гапонова С.В., Грузинська І. О., Скуратівська М.О. вважають, що впровадження аналітичного підходу - це важлива умова підвищення якості освіти. На думку таких педагогів як Амонашвілі Ш.А., Волков І.П., Лисенкова С.М., саме засвоєння життєво важливих компетентностей дає людині можливість орієнтуватися в сучасному суспільстві, формує здатність особистості швидко реагувати на запити часу.

Так, аналітична компетенція являє собою комплекс спеціальних розумових дій, що спрямовані на виявлення, оцінку та узагальнення отриманих знань та їх аналіз [44, с. 87]. Вищезазначена компетенція включає цілий комплекс освітніх компетенцій, безпосередньо пов'язаних з розумовими, пошуковими, логічними, дослідницькими, творчими процесами пізнання.

Слід зазначити, що важливо розглядати ступінь сформованості аналітичної компетентності як єдиної системи знань, умінь, здібностей, якостей особистості і досвіду, які сприяють виконанню аналітичних завдань.

Отже, складниками аналітичної компетенції є профілі компетенцій, що пов'язані з управлінням інформацією та знаннями, а також профілі компетенцій, котрі пов'язані з аналізом і синтезом реальної комунікативної ситуації.

Модель формування аналітичної компетенції побудована на основі принципів наступності, послідовності й систематичності, свідомості, активності та доступності навчання і відображає процес її розвитку в

контексті прийняття рішень в єдності інструментального та змістовного аспектів. Її мета полягає в розвитку аналітичної компетенції учнів.

У методичній літературі та педагогічній практиці співіснують два поняття, які дублюють один одного - «завдання» і «вправи», що за своїм змістом мають певні відмінності.

Так, «завдання», як методичний термін теорії і практики навчання мовам, за версією словника методичних термінів і понять, автором якого є Демченко В.В, трактується як письмова або усна інструкція щодо роботи з навчальними матеріалами, яке є одним із засобів навчання. Формулювання завдань багато в чому визначають ефективність вправ. Щодо терміну «вправа» - це структурна одиниця методичної організації навчального матеріалу, що використовується в навчальному процесі. Вправи - цілеспрямовані, взаємозалежні дії, що пропонуються для виконання з опорою на один з дидактичних принципів – від простого до складного, з урахуванням послідовності становлення мовленнєвих навичок і умінь, характеру реально існуючих актів мовлення.

На думку Вишневського О.І., вправа - це структурна одиниця методичної організації матеріалу. На відміну від вправ, завдання включаються і в організаційні моменти заняття, і в пояснення навчального матеріалу, і в педагогічну рефлексію[9, с. 154].

Важливим складовим елементом вправи є те, що за певними ознаками визначається її тип і вид, та є матеріал, з яким необхідно здійснити одну й більше операцій.

Таким чином, зіставивши понятійний апарат термінів, ми можемо зробити висновок, що в Методиці навчання ІМ терміни «завдання» та «вправа» є одиницями навчального процесу, що спрямовані на досягнення навчальної мети, яка визначає структуру певного завдання або вправи.

Отже, використання аналітичних завдань на уроках АМ необхідні для формування рецептивних і рецептивно-репродуктивних функціональних та композиційних умінь.

Наводимо приклади таких завдань:

1. Match the techniques of description and their names
2. Find the main idea of the Text
3. Match the set phrases and the ways of description
4. Name the way of description and complete it

Слід зазначити, що аналітичні завдання бувають й репродуктивного характеру, як-от: Put the parts of the Text in logical order. Say the main idea of the Text.

Наводимо приклади завдань й вправ щодо формування аналітичної компетенції учнів 11 класів (див. Додаток А).

Тема «Choosing a career. The world of jobs»

I. T. Answer the questions:

1. What professions do you know?
2. Name the jobs typical for men.
3. Name the jobs typical for women.
4. What is your father? What is your mother?
5. Do you like your parents' professions?
6. Why do people work?
7. What would you like to be in future?
8. Who can help you to make the right choice?
9. Where would you like to work?

II. T. Read the lists of descriptions of many different jobs you are given and complete the sentences with names of jobs.

1. A person whose job is to keep and examine the money accounts of business or people is called...
2. A person who plans new buildings and sees that they are built properly is called...
3. A person who is skilled at making and repairing wooden objects is called...
4. A person professionally trained to treat the teeth is called...

5. A person whose business is to advise people about laws and to represent them in court is called...
6. A worker in a mine is called...
7. A person who flies an aircraft is called...
8. A person who makes or repairs shoes is called...
9. A man who serves passengers on a ship or plane is called...
10. A person who changes writing from one language into another is called...

III. Т. “Do you know these people? Who were they?” (див. Додаток Б).

1. Newton was...
2. Gagarin was...
3. Agata Kristie was...
4. Charlie Chaplin was...
5. L. Hurchenko was...
6. Magellan was...
7. Van Gogh was...
8. Elvis Presley was...

a) a manager	b) a spaceman
c) a detective	d) a politician
e) a dressmaker	f) a journalist
g) an editor	h) a king
i) a reporter	j) a singer
k) a writer	l) a traveler
m) a painter	n) an actor
o) a scientist	p) a musician [53, с.12].

Вищезазначений комплекс завдань та вправ спрямований на формування лексичних й граматичних навичок та розвиток усного й писемного мовлення з використанням вивчених лексико-граматичних структур; розширення словникового запасу; розвитку уміння аналізувати та систематизувати матеріал, робити висновки; виховання свідомого ставлення до вибору майбутньої професії та поваги до людей різних професій.

Наводимо приклади завдань й вправ щодо формування аналітичної компетенції учнів 11 класів (див. Додаток В).

Тема: “Eating out: choose the restaurant”

1. Warm-up

Teacher gives the cards with the words to the groups of pupils. In 4 groups pupils, write down a story (not less than 3 and more than six sentences) with the words in a card. You may add other words if necessary. Read your stories out and invite the class for comments.

Example:

1 group	2 group	3 group	4 group
pork	pancakes	prawns	to grill
national cuisine	sour cream	to cook	smoked salmon
to include	sugar	boiled eggs	to make sandwich
beetroot	flour	squids and octopuses	specialty
sour cream	jam	lettuce	tuna
garlic sauce	to consist	breakfast	course

2. Speaking&Writing

Do ex.1, p.103.

In pairs, answer the questions; then exchange your works.

1. Which kind of restaurants do you like to go to?

(Expensive restaurants/ small, local restaurants/ family restaurants/ fast food restaurants/ self-service restaurants)

2. What do you usually eat when you go out for a meal?

3. Listening

Do ex.2a, p.104.

Listen to a man’s story about his visit to a restaurant and tick (✓) the information that he provides.

Do ex.2b, p.104.

Listen again and describe your own experience if eating out to your partner.

4. Speaking

Do the “Words for you” box, p.104.

In pairs, study the box and give translations to the words. If you know the definitions, try to explain them to your partner in English. If you don't know, use the dictionary to help you.

Expected answer:

1) A bistro	a) a small informal restaurant or bar, especially one in France or one in a French style	бістро, закусошна
2) A dressing	b) a sauce, often containing oil, vinegar, and herbs, added to food, especially salads	заправка для салату, приправа
3) A reservation	c) a seat at a restaurant is kept for you	попереднє замовлення
4) Staff	d) the people who work for an organization	персонал, робітники
5) Veggie	e) who doesn't eat meat or dairy products	вегетаріанець
6) Sophisticated	f) experienced, elegant	досвідчений, витончений
7) undercooked	g) not cooked enough	приготований недостатньо

5. Listening

Do ex.3a, p.104.

Listen and choose the right word for each item of the review.

Do ex.3b, p.105.

Listen again and complete the food critic's notes. Compare your variant to the other pupils.

6. Speaking

Do ex.1, p. 106.

In pairs, speak on the items. Give your answers briefly.

7. Reading&Speaking

Do the “Words for you” box, p. 106

Give the definitions of the words in English / translate the words into Ukrainian. Use the dictionary.

a customer	a person who buys goods or a service	покупець, клієнт
nutritions	the food that you eat	їжа, харчування
a passion	strong feeling of liking something	пристрасне захоплення
canned	food conserved in metal vacuum can/tin	консервовані продукти
enthusiastic	showing enthusiasm	сповнений ентузіазму
beforehand	before a particular time or event	заздалегідь

Do ex.2, p. 106-107.

In groups of three, read and dramatise the conversation.

8. Summary

Do ex.4a, b, p. 105.

In pairs, read the questions (a-h) and think when a waiter might ask them: before or during meal?

Do it in turns. Then, complete the table, arranging the questions into a proper column.

Expected answer: Before the meal: a, c, d, f. During meal: b, e, g, h.

Do ex. 3, p. 107.

Study the “Useful language” box and roleplay the situation in group of four using the phrases from the box and the phrases from ex. 4a, 4b, p. 105 [29, c.73-74].

Вищезазначений комплекс завдань та вправ спрямований на формування та розвиток аналітичної компетенції учнів 11 класів, удосконалення умінь аудіювання та говоріння, розширення кругозору та їх словникового запасу.

Пропонуємо розглянути певні завдання та вправи із сценарію країнознавчої вікторини з АМ для учнів 11 класів (див. Додаток Г).

Отже, процес формування й розвитку аналітичної компетенції учнів є певною діяльністю, яка полягає в засвоєнні певних знань, творчому застосуванні та створенні нових способів діяльності аналітичного характеру і накопиченню досвіду, в результаті якого змінюється не тільки об'єкт, а й суб'єкт цієї діяльності - учень. На наш погляд, спонтанна, несистемна робота з учнями щодо розвитку їх аналітичної компетентності не може бути ефективною. Лише системне використання певних сучасних технологій (дослідницької, проектної, інформаційно-комунікаційної та ін.) здатне забезпечити вирішення комунікативно-аналітичних завдань.

2.3. Планування роботи вчителя англійської мови у процесі формування аналітичної компетенції учнів з використанням мультимедійних засобів навчання

Сьогодні вчителю дуже важливо бути в центрі інформаційного потоку сучасного життя. Стрімко в наше життя увірвалися комп'ютери, а разом з ними можливість швидкого доступу до будь-якої інформації. Безумовно важливим є професіоналізм учителя в роботі з учнями, досвід і бажання постійно вдосконалюватися. Однак сьогодні вже важко не помітити величезних переваг використання інформаційних технологій на уроці та під час підготовки до нього.

Щоб зацікавити учнів вивченням англійської мови, потрібно організувати такий навчальний процес, який би викликав високу мотивацію і забезпечив їх активність на уроці [62, с. 73]. Комп'ютерні технології підходять для вирішення цієї мети краще ніж будь-що інше. Потужний стимул мотивації - а це вже великий відсоток успішного навчання.

Вчитель може застосовувати комп'ютер для оптимізації навчання і для організації колективної роботи; проводити відбір матеріалів для навчання (складати лексичні та граматичні вправи, тести), а також аналізувати тексти й повністю навчальні посібники.

Таким чином, для вчителя застосування МЗ навчання забезпечує можливість постійного вдосконалення навчальних матеріалів, оперативного контролю за навчальним процесом, впровадження нових організаційних форм навчання.

На думку Шарко В. Д., використання інформаційно-комунікативних технологій дозволяє вчителю:

- забезпечити позитивну мотивацію навчання;
- проводити уроки на високому естетичному й емоційному рівні (відео, анімація);
- забезпечити високий ступінь диференціації навчання (майже

індивідуалізацію);

- підвищити обсяг роботи, що виконується на уроках в 1,5 - 2 рази;
- удосконалити контроль знань;
- раціонально організувати навчальний процес, підвищити ефективність

уроку;

- формувати навички дослідницької діяльності;
- забезпечити доступ до різних довідкових систем, електронних

бібліотек, певних інформаційних ресурсів [59, с. 35-36].

Що стосується результативності, то ті учні, які систематично працюють з комп'ютерними навчальними програмами, займаються проектною діяльністю, підвищують власну якість знань. Учні проявляють стійкий інтерес до вивчення АМ, беруть участь в конкурсах, олімпіадах і показують хороші результати.

Варто підкреслити, що використання МЗ навчання в практиці вчителя для формування аналітичної компетенції здійснюється в наступних напрямках:

Інформаційні об'єкти мультимедійного додатку.

Варіативність використання інформаційних об'єктів мультимедійного застосування на навчальному занятті з АМ забезпечується надмірністю запропонованого матеріалу. Учитель може скомпонувати урок, додаючи різну кількість мультимедійних засобів навчання в потрібній послідовності. Додатки можуть бути використані не тільки для вивчення нового, але й для повторення, самостійної роботи учнів, при виконанні творчих завдань.

Практичні об'єкти мультимедійного додатку.

Ці об'єкти можна використовувати на етапі закріплення знань як в класно - урочній системі, так і при самостійній роботі, при організації проблемного навчання на етапі вивчення нового, а також для фронтальної перевірки знань. Як правило, після автоматичної перевірки йде коментування правильності виконання завдання. У деяких тематичних блоках передбачені підказки та певні запитання.

Контрольні об'єкти мультимедійного додатку.

Методи контролю знань реалізовані за допомогою контролюючих об'єктів. Учитель може скласти варіанти з тестових і контрольних завдань, зібраних у мультимедійному додатку [41, с. 156-158].

Використання мультимедійних додатків з додатковою функцією контролю дає можливість для самостійної роботи. Цьому ж сприяє наявність різних рівнів складності завдань і додаткового матеріалу.

Наводимо приклади завдань й вправ з використанням МЗ навчання (а саме презентації Microsoft PowerPoint) , які вчитель може застосувати для формування аналітичної компетенції учнів 11 класів (див. Додаток Д). Тема: «Entertainment among teenagers» [23, с. 15-16].

Під час уроку АМ з використанням МЗ навчання вчитель може застосовувати такі способи, як-от:

- демонстрації підібраних заздалегідь матеріалів, коментування учнями;
- пояснення в інтерактивному режимі (виконання практичних завдань, текстів);
- виконання учнями практичних завдань (як фронтально, так й індивідуально) [51, с. 60-61].

Вивчення можливостей педагогічних методів та технологій, використання мультимедійних додатків в практиці вчителя АМ дає нам можливість відокремити різні методи та класифікації:

I. За методами навчання:

- *словесний метод навчання*: діяльність вчителя полягає в постановці основного питання, актуалізації знань за допомогою інформаційних та практичних об'єктів, перевірки знань з використанням контрольних додатків;

- *наочний метод навчання*: діяльність вчителя полягає в розкритті основного питання, що підлягає вивченню, висуненню гіпотези на підставі демонстрації матеріалів інформаційних додатків, що включають статичний і динамічний ілюстративний ряд (малюнки, фотографії, анімації, відео фрагменти). Об'єкти різного типу можуть використовуватися для

підтвердження або спростування висунутих гіпотез, докази вирішення поставлених питань. Доцільно використовувати різні методичні прийоми, зміст яких визначається специфікою розв'язуваних навчальних завдань;

- *практичний метод навчання*: діяльність педагога полягає у вирішенні основного питання, що визначає мету практичного завдання, на основі отримання даних з інтерактивних демонстрацій додатків. Доцільна постановка проблемних питань, використання різних організаційних форм побудови навчальної діяльності;

II. За характером пізнавальної діяльності учнів доцільно в навчальному процесі використовувати такі методи:

- *пояснювально-ілюстративний метод навчання*: діяльність вчителя полягає в повідомленні навчального матеріалу з використанням традиційних джерел інформації й МЗ навчання;

- *репродуктивний метод навчання*: діяльність вчителя полягає в відборі й використанні додатків для навчального заняття, при необхідності - розробці власних матеріалів; організації роботи учнів, спрямованої на формування навичок виконання навчальних дій, пов'язаних з певною темою.

- *проблемний метод навчання*: діяльність вчителя полягає в формулюванні проблемних завдань, їх класифікації, формулюванні гіпотез, способів їх перевірки з використанням об'єктів програми.

- *частково-пошуковий, евристичний метод навчання*: діяльність вчителя полягає в описі явищ, фактів, подій; постановці проблеми; демонстрації способів проведення доказів, збору додаткових фактів, отриманні висновків; формулюванні сукупності взаємопов'язаних питань, що призводять до вирішення проблеми.

- *дослідницький метод навчання*: діяльність вчителя полягає в розробці та постановці дослідницьких завдань [27, с. 157-160].

Отже, наявність великої інформаційної бази МЗ навчання дає вчителю можливість демонструвати різні способи проведення уроків АМ. Учитель отримує можливість більш чітко й точно відпрацювати навички роботи з

великим обсягом інформації, розвинути інформаційно-комунікаційні уміння, побудувати власні траєкторії у вивченні предмета. Розширена дидактична база мультимедійних додатків створює додаткові можливості використання частково – пошукового методу і активізації мислення учнів, сприяє розвитку особистісно - орієнтованого навчання.

Висновки до Розділу 2

В другому розділі «Методика організації навчального процесу щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів» ми розглянули такі основні питання, як-от:

- позначили деякі підходи до використання МЗ на уроках англійської мови в школі;
- описали комплекс вправ і завдань щодо формування англомовної аналітичної компетенції учнів;
- визначили, як відбувається процес планування роботи вчителя АМ щодо формування аналітичної компетенції учнів з використанням мультимедійних засобів навчання.

Ми визначили, що об'єкти мультимедійного застосування вибираються для: супроводу пояснень; формування логічних ланцюжків; створення власних об'єктів; відбору практичних завдань; складання тестових і контрольних завдань; підготовки власного блоку контрольних завдань; структурування певних матеріалів, при необхідності створення навчальної презентації.

Нами була проаналізована таблиця «Загальна схема організації уроку з використанням мультимедійних засобів навчання», де були зазначені три складові, а саме – етапи уроку, деякі завдання уроку та використання мультимедійних засобів (Таблиця 2.1.).

Важливо підкреслити, що використання МЗ в навчальному процесі передбачає високий рівень професіоналізму вчителя, перш за все, його інформаційних, аналітичних умінь на етапі підготовки до уроку, та організаційних, комунікативних - на етапі роботи з учнями на уроках. Такі уроки сприяють підвищенню мотивації учнів до вивчення АМ.

Крім цього, в другому розділі ми визначилися з поняттями «вправа» та «завдання» та дійшли до висновку, що в Методиці навчання ІМ та культур

зазначені терміни є одиницями навчального процесу й спрямовані на досягнення навчальної мети, яка визначає структуру певного завдання або вправи.

Особливу увагу було спрямовано на приклади завдань і вправ щодо формування аналітичної компетенції учнів 11 класів. Так, ми позначили, що процес формування й розвитку аналітичної компетенції учнів є певною діяльністю, яка полягає в засвоєнні, творчому застосуванні та створенні нових способів діяльності аналітичного характеру і накопиченні досвіду, в результаті якого змінюється не тільки об'єкт, а й суб'єкт цієї діяльності - учень.

Таким чином, для вчителя застосування МЗ навчання забезпечує можливість постійного вдосконалення навчальних матеріалів, оперативного контролю за навчальним процесом, впровадження нових організаційних форм навчання.

Використання мультимедійних засобів навчання в практиці вчителя для формування аналітичної компетенції здійснюється в наступних напрямках: інформаційні, практичні та контрольні об'єкти мультимедійного додатку.

Аналіз педагогічних методів та технологій використання мультимедійних додатків в практиці вчителя АМ, дає нам можливість відокремити різні методи та класифікації: по-перше, за методами навчання: словесний, наочний, практичний методи навчання; по-друге, за характером пізнавальної діяльності учнів: пояснювально - ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий, евристичний, дослідний методи навчання.

Отже, урок з використанням мультимедійних засобів навчання формує аналітичну компетенцію учнів; дає можливість проводити заняття з різними учнями, надавати їм завдання різного ступеня складності, пропонувати набір завдань і вправ відповідно до їх здібностей. Таким чином, правильно організований навчальний процес з АМ підвищує мотивацію самопідготовки учнів і призводить до появи свідомого ставлення до навчання.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

3.1. Особливості організації експериментального навчання

Методичний експеримент в навчанні англійської мови - це науково організований досвід навчання в певній кількості груп учнів, що проводиться з метою перевірки запропонованих науково - методичних положень, принципів, гіпотез.

Методичний експеримент як спосіб зіставлення порівняльної ефективності педагогічних прийомів, виявлення деяких сторін різних методичних систем і критеріїв оцінки знань завжди залишається в центрі уваги вчителів іноземних мов.

Слід зазначити, що за допомогою експериментального методу є можливим об'єктивно оцінити та вирішити такі актуальні проблеми, як:

- впровадження інноваційних методів організації уроку;
- використання методів проблемного навчання;
- психолінгвістичні проблеми білінгвізму;
- використання методу проектної роботи в навчанні англійської мови;
- впровадження методу моделювання комунікативних ситуацій в навчальний процес;
- створення навчальних посібників і підручників, у тому числі електронних, як для аудиторної, так і для самостійної роботи;
- розробка різних методик навчання практичної граматики й лексики англійської мови;
- вдосконалення прийомів навчання говорінню;
- створення оптимальних систем навчання аудіювання;
- вдосконалення прийомів контролю, тестування та розробка

об'єктивних критеріїв оцінки знань, умінь та навичок [7, с. 6-7].

Таким чином, всі об'єктивні фактори педагогічного процесу, а саме: наявність цілей навчання, врахування вікових психофізіологічних особливостей учнів, залежність методів навчання від мети навчання, наявність програми навчання, організація умов навчання, контроль за успішністю учнів - знаходять своє відображення в методичному експерименті.

Отже, ми виконували комплекс завдань та вправ щодо формування аналітичної компетенції учнів 11 класів.

Наше експериментальне навчання передбачало виконання наступних вимог:

1. Мета експерименту дає можливість підготувати певні завдання для кожного етапу.

2. Методика проведення експерименту в цілому та його методи відповідають характеру дослідження.

3. До початку експерименту ми визначили цілі, завдання та з'ясували інноваційний характер дослідження.

4. Загальна тривалість експерименту співвідносилися із навантаженням учнів та з їх психологічним станом.

5. Експеримент ми поілили на певні етапи й чітко позначили завдання для кожного з них.

6. Експериментальні тести відповідали основним вимогам, а кількість їх - характеру експерименту.

7. Експериментальні та контрольні групи учнів підбиралися, щоб за всіма основними параметрами вони були рівноцінними.

8. Ми забезпечили всі умови роботи експериментальних і контрольних груп [12, с.15-16].

Наступна умова організації та проведення експерименту - вміння правильно, послідовно описувати хід дослідження і об'єктивно описувати отримані результати. Кожен етап потребує глибокого аналізу, формулювання

гіпотези, зіставлення гіпотетичних і отриманих даних та узагальнення результатів.

Перевагою експерименту є те, що в ньому можуть моделюватися будь-які умови для перевірки теоретичних концепцій і будь-яка ситуація для його проведення. Слід підкреслити, що створення відповідної ситуації дає можливість вчителю моделювати її, з урахуванням певних параметрів й чинників навчального процесу. Це дозволяє виявити ті факти, які впливають на досягнення мети навчання за певних умов.

Досвід показує, що експериментальне навчання дозволяє перевірити певні позиції навчання. Кожен етап експерименту знаходиться під постійним контролем учителя. Правильно організований процес підвищує ступінь достовірності отриманих результатів [39, с. 19].

Експериментальне навчання проводилося у лютому-березні 2019 року в загальноосвітній школі №9 м. Ізмаїл в 11 класі. В експерименті брали участь дві групи: Експериментальна група (ЕГ – 12 учнів) та контрольна група (КГ – 12 учнів), всього 24 учнів. Отже, на прикладі теми уроку – «Family and friends» продемонструємо нашу роботу.

Для проведення експерименту ми обрали дві групи 11 класів. Нами враховувалися результати навчання учнів з АМ за оцінкою вчителя, а також результати перед-експериментального зрізу, який виконувався на початку експериментального навчання. В ЕГ уроки проводились з використанням МЗ навчання, а в КГ – з використанням традиційних вправ з підручника.

Методичний експеримент проводився у природних умовах, тобто навчання здійснювалося за розкладом, на уроках АМ.

Спочатку ми провели передекспериментальний зріз знань учнів на визначення рівня сформованості аналітичної компетенції. Так, учням ЕГ та КГ були запропоновані певні завдання та вправи різного рівня складності, які вони виконали добре.

Аналіз результатів передекспериментального зрізу дозволяє зробити висновок, що рівень сформованості аналітичної компетенції учнів в межах

вищезазначеної теми є достатнім, можливо вимагає подальшої роботи для ефективного результату.

Таким чином, ми розглянули 1 етап експериментального навчання в 11 класі й дійшли висновку, що урок АМ з використанням мультимедійних засобів навчання заохочує учнів на подальше навчання, підвищує рівень якості знань та формує англomовну аналітичну компетенцію учнів.

3.2. Результати експериментальної перевірки

Для якісного оцінювання ефективності використання мультимедійних засобів навчання на уроках АМ щодо формування аналітичної компетенції учнів 11 класів нами був проведений навчальний експеримент.

В ході експериментальної перевірки нашого дослідження, ми дійшли таких висновків, а саме: результати, отримані після зрізу дали нам можливість перевірити висунуту нами гіпотезу про те, що використання англomовного комплексу завдань з використанням МЗ буде ефективно впливати на якість та результативність навчання.

Після завершення експериментального навчання учням було запропоновано виконати наступне завдання: скласти усну доповідь на тему «Relations with parents». За допомогою комплексу завдань та вправ, який ми підготували, учні відповідали та висловлювали власну думку, використовували засвоєнні граматичні структури та лексичні одиниці з обраної теми.

Тематичний блок «Relations with parents» включав роботу за підтемами:

- Relations with parents;
- Conflicts in the family and their ways to overcome;
- Tolerant attitude to people;
- Робота над проектом «Three generations».

Проведене нами експериментальне дослідження дало можливість визначити наступні результати:

- тематичний блок «Relations with parents»: експериментальна група – 0,55%, контрольна група – 0,53%;
- тематичний блок «Conflicts in the family and their ways to overcome»: експериментальна група – 0,54%, контрольна група – 0,51%;
- тематичний блок «Tolerant attitude to people»: експериментальна група – 0,56%, контрольна група – 0,52%;
- тематичний блок «Робота над проектом «Three generations»»:

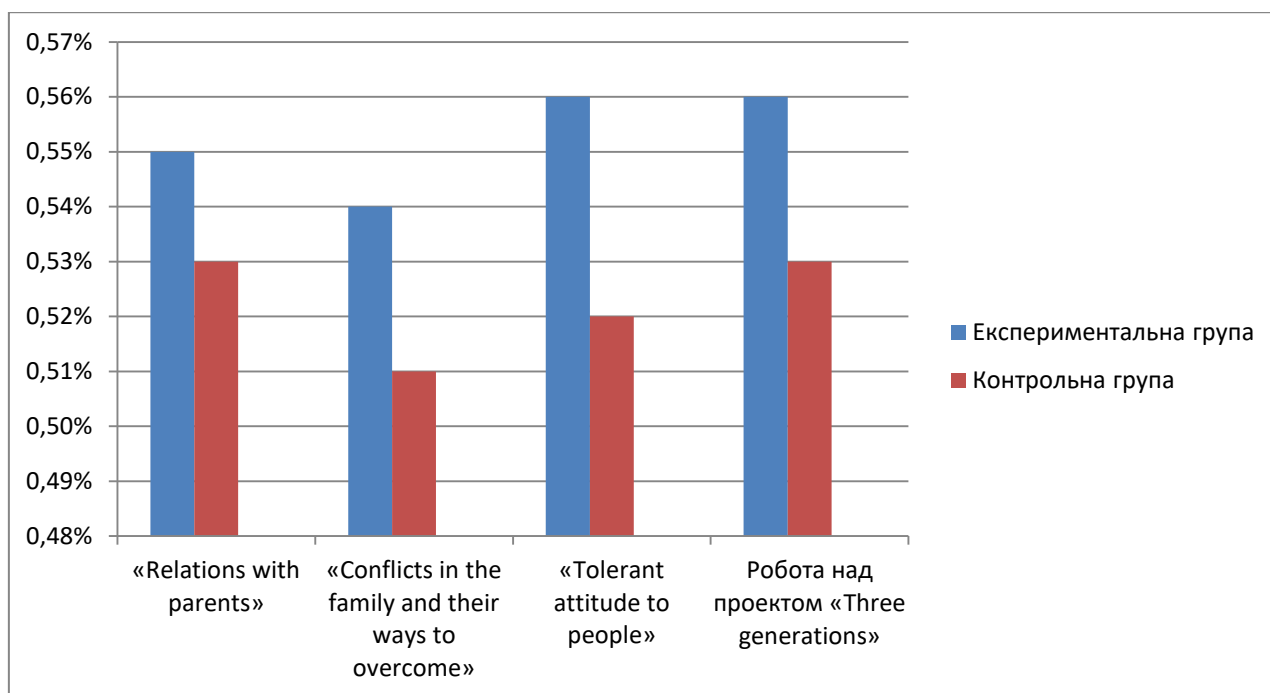
експериментальна група – 0,56%, контрольна група – 0,53%.

Отже, відсоток успішності збільшився в експериментальній групі (див. Таблицю 3.1.).

Таблиця 3.1.

Тематичний блок	Експериментальна група	Контрольна група
«Relations with parents»	0,55%	0,53%
«Conflicts in the family and their ways to overcome»	0,54%	0,51%
«Tolerant attitude to people»	0,56%	0,52%
Робота над проектом «Three generations»	0,56%	0,53%

Для більш детальної презентації результатів експерименту за критеріями після проведеного дослідження наводимо діаграму (див. Рис. 3.1.):

Рис. 3.1.

Таким чином, відсоток успішності учнів збільшився в експериментальній групі:

- з теми «Relations with parents» - 0,02%;
- з теми «Conflicts in the family and their ways to overcome» - 0,03%;
- з теми «Tolerant attitude to people» - 0,04%;
- з теми «Робота над проектом «Three generations»» - 0,03%.

Учні експериментальної групи виявили більшу зацікавленість, готували творчі завдання з використанням МЗ навчання. Анкетування, яке ми проводили з учнями, показало що значно було підвищення їх мотивації до навчання АМ. Отримані в ході експерименту результати, дають нам можливість зробити висновок про ефективність використання англomовного комплексу завдань та вправ для учнів 11 класу.

Таким чином, експериментальна перевірка ефективності використання англomовного комплексу завдань та вправ для учнів 11 класу щодо формування їх аналітичної компетенції показала, що використання сучасних технологій в навчальному процесі створює передумови для підвищення якості, мотивації та результативності навчання. Залучення презентацій, фотографій, малюнків, схем, таблиць, анімацій та ін. дають змогу ефективно сфокусувати увагу учнів на певні етапи навчального матеріалу, відкривають нові перспективи для реалізації провідних дидактичних прийомів у навчанні.

Використовуючи мультимедійні засоби навчання, вчитель може зіткнутися з певними труднощами. Щоб їх подолати вчителю необхідно поступово використовувати мультимедійні засоби та певні прийоми навчання. Учням необхідно засвоїти певний алгоритм дій.

В процесі нашого дослідження ми також виявили певні переваги та недоліки використання мультимедійних засобів навчання на уроках АМ (див. Таблицю 3.2.) [17, с. 205].

Таблиця 3.2.

Переваги та недоліки мультимедійних засобів навчання

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> • відкриває доступ до нових джерел інформації; 	<ul style="list-style-type: none"> • складність організації уроку з усіма учнями;
<ul style="list-style-type: none"> • підвищує мотивацію учнів до отримання інформації англійською мовою; 	<ul style="list-style-type: none"> • потребують правильного розподілу часу та ретельної підготовки вчителя;
<ul style="list-style-type: none"> • підвищує ефективність самостійної роботи; 	<ul style="list-style-type: none"> • можлива відсутність в учнів доступу до мережі Інтернет;
<ul style="list-style-type: none"> • відкриває нові можливості для творчості; 	<ul style="list-style-type: none"> • існує недостатня кількість методичних розробок для вчителя щодо застосування МЗ навчання.
<ul style="list-style-type: none"> • дозволяє реалізовувати якісно нові форми і методи навчання АМ; 	
<ul style="list-style-type: none"> • дає можливість обирати певний темп і рівень складності завдань; 	
<ul style="list-style-type: none"> • покращує швидкість засвоєння граматичних структур та розширює запас володіння лексичними одиницями; 	
<ul style="list-style-type: none"> • дає можливість демонструвати схеми, фото і малюнки з тематики за навчальною програмою; 	
<ul style="list-style-type: none"> • дозволяє учням самостійно готувати міні-проекти та проводити їх презентації. 	

Таким чином, використання мультимедійних засобів навчання на уроках АМ щодо формування аналітичної компетенції учнів є ефективним й зручним в роботі вчителя, який повинен опанувати методику навчання англійської мови. Також, учні стають більш уважними до навчального процесу, у них підвищується рівень мотивації, вони починають вчасно виконувати домашнє завдання, та з великим задоволенням навчаються в класі. Кожен новий урок стає більш цікавим, заради чого учні готові дотримуватися дисципліни.

3.3. Методичні рекомендації щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання

У зв'язку з динамічним прогресом ІТ в сучасному суспільстві виникає необхідність зміни навчального процесу, уточнення мети, завдань, розробка нових технологій, впровадження більш ефективних методів і засобів навчання. Одним з провідних засобів навчання на сьогоднішній день стала мультимедіа. Розглянувши переваги мультимедіа в навчанні АМ учнів можна зробити висновок, що її можливості полягають у формуванні аналітичної компетенції [26, с. 45].

Ми вважаємо, що, будучи засобом навчання АМ, мультимедіа виконує односпрямовану дидактичну функцію й спрямована на підвищення ефективності процесу навчання.

Використання нових мультимедійних засобів навчання дозволяє виділити наступні основні положення:

- використання МЗ у навчанні англійської мови значно підвищує ефективність навчання; основна мета - вдосконалення навичок повсякденного та професійного спілкування;
- засоби мультимедіа виступають в якості інструменту освіти і виховання учнів, розвитку їх комунікативних, когнітивних, творчих здібностей та інформаційної культури;
- використання мультимедійних засобів навчання дозволяє створити умови, максимально наближені до реального спілкування англійською мовою [60, с.38].

Таким чином, МЗ використовуються для:

- посилення педагогічного впливу на учнів, шляхом створення додаткових емоційних зв'язків;
- надання візуальних і аудитивних образів і об'єктів, які неможливо уявити в класі;

- можливість проводити віртуальні практичні заняття.

Слід зазначити, що ефективне навчання школярів з використанням мультимедіа-ресурсів буде здійснено в тому випадку, якщо сучасний учитель володіє:

- психолого-педагогічними вміннями;
- технологіями мультимедіа;
- застосовує інформаційні, телекомунікаційні та мультимедійні

технології в системі загальної середньої освіти [20, с. 81].

Вчителі, що працюють в загальноосвітніх закладах, повинні знати, де і як знайти навчальні мультимедіа-ресурси в телекомунікаційних мережах, вміти використовувати подібні мережі в різних аспектах навчання, знати, як представити зміст навчального предмету за допомогою мультимедійних технологій, як застосовувати мультимедіа -засоби в навчанні школярів АМ.

Ефективне використання освітнього потенціалу мультимедіа-засобів передбачає відповідну підготовку вчителя, який додержується таких положень:

- оволодіння освітніми мультимедіа-ресурсами є частиною змісту педагогічної освіти;
- використання МЗ розширює можливості мислення особистості в рішенні певних проблем;
- робота з мультимедіа-засобами формує мислення [56, с. 137].

Впровадження сучасних мультимедійних технологій в загальну середню освіту відбувається таким чином, що змінюється культура школи та роль вчителя в навчальному процесі.

Вимоги до вчителя, який використовує мультимедіа в навчанні школярів, базуються на традиційні вимоги, що пов'язані з використанням сучасних ІТ в процесі інформатизації освітньої діяльності.

До традиційних вимог відносяться:

- організаторські (планування власної роботи, об'єднання учнів);

- дидактичні (певні вміння підібрати і підготувати навчальний матеріал, обладнання; якісний, систематичний та послідовний виклад навчального матеріалу; стимулювання розвитку пізнавальних інтересів учнів);
- перцептивні (що виявляються в умінні проникати в духовний світ учнів, об'єктивно оцінювати їх емоційний стан, виявити особливості психіки);
- комунікативні (вміння встановлювати педагогічні відносини з учнями, їх батьками, колегами, керівниками освітньої установи);
- сугестивні (емоційно-вольовий вплив на учнів);
- дослідницькі (вміння пізнати й об'єктивно оцінювати педагогічні ситуації та процеси);
- науково-пізнавальні (здатність засвоювати наукові знання з певної галузі);
- предметні (фахові знання предмета навчання) [20, с. 82-83].

Використання МЗ значно скорочує час на підготовку вчителів до уроків, належним чином організує навчальний процес. Вони довго зберігають власні художні якості, застосування їх може бути багаторазовим, а це свідчить про те, що методи і прийоми їх використання будуть постійно вдосконалюватися.

Так, застосування мультимедійних засобів навчання буде ефективним за умови, що педагог вільно володіє технікою, добре підготовлений організаційно, вміє заздалегідь чітко визначити їх місце в системі уроків і в навчально-виховному процесі в цілому.

У роботі щодо планування уроку вчитель обов'язково має враховувати наступні чинники:

- активну участь учнів у навчальному процесі;
- підвищення рівня мотивації учнів;
- встановлення двостороннього зв'язку між вчителем та учнем;
- можливість застосування набутих навичок і знань у реальних життєвих

та навчальних ситуаціях [63, с. 138].

Розглянемо методичні рекомендації щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках АМ з використанням мультимедійних засобів навчання для вчителів початківців. Сучасний учитель повинен:

1. Володіти загальними педагогічними знаннями;
2. Орієнтуватися в мультимедійних засобах навчання;
3. Забезпечити достатній виклад навчального матеріалу;
4. Подати навчальний матеріал з розподілом на структурні одиниці, що відображає внутрішню логіку певного матеріалу;
5. Активно застосовувати інформаційні, телекомунікаційні та мультимедіа – технології на уроках АМ;
6. Включати певні комплекси завдань та вправ щодо формування аналітичної компетенції в планування планів-конспектів уроку;
7. Пристосовувати процес навчання до рівня знань, умінь та психологічних особливостей учня;
8. Шукати нові прийоми презентації навчального матеріалу;
9. Скомпонувати відібрані інформаційні об'єкти в певній послідовності;
10. Організовувати творчу та самостійну роботу учнів задля підвищення їх мотивації та інтересу до вивченої мови.

В навчальному процесі найефективнішим є такі методи, які дозволяють творчо та креативно демонструвати засвоєний матеріал, що надають уроку емоційне забарвлення, що підвищує в учнів інтерес до вивчення англійської мови. Дотримуючись вищезазначених рекомендацій, вчитель надихає учнів на активну та плідну роботу, швидко досягає цілей під час роботи в команді.

Отже, впровадження та використання мультимедійних засобів навчання сприяє всебічному розвитку учнів та розвиває їх аналітичну компетенцію. Застосування МЗ в навчальному процесі передбачає високий рівень професіоналізму вчителя, перш за все, інформаційних, аналітичних умінь на етапі підготовки до уроку та організаційних, комунікативних - на етапі реалізації спланованих дій на уроці.

Висновки до Розділу 3

В третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання» ми розглянули такі основні питання, як-от:

- особливості організації експериментального навчання;
- визначили результати експериментальної перевірки;
- зазначили методичні рекомендації щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках АМ з використанням мультимедійних засобів навчання.

Ми зазначили основні проблеми, які можна оцінити та вирішити за допомогою експериментального методу й дійшли до висновку, що всі об'єктивні фактори педагогічного процесу знаходять своє відображення в методичному експерименті.

Крім цього, ми розглянули 1 етап експериментального навчання в 11 класі й зрозуміли, що урок англійської мови з використанням МЗ заохочує учнів на подальше навчання, підвищує рівень якості знань та формує англomовну аналітичну компетенцію.

В ході експериментальної перевірки нашого дослідження, ми виявили, що результати, отримані після зрізу, дали можливість перевірити висунуту нами гіпотезу про те, що використання англomовного комплексу завдань з використанням МЗ буде ефективно впливати на якість та результативність навчання.

Таким чином, експериментальна перевірка ефективності використання англomовного комплексу завдань та вправ для учнів 11 класу щодо формування їх аналітичної компетенції показала, що використання сучасних технологій в навчальному процесі створює передумови для підвищення якості, мотивації та результативності навчання.

В процесі нашого дослідження ми також розглянули певні переваги та недоліки використання мультимедійних засобів навчання на уроках АМ (див. Таблицю 3.2.).

Нами були зазначені основні положення, які дозволяють виділити нові мультимедійні засоби навчання.

В ході роботи ми розглянули методичні рекомендації для вчителів щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках АМ з використанням мультимедійних засобів навчання.

Таким чином, застосування МЗ в навчальному процесі передбачає високий рівень професіоналізму вчителя, перш за все, інформаційних, аналітичних умінь на етапі підготовки до уроку та організаційних, комунікативних - на етапі реалізації.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного нами дослідження з теми «Формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання» ми дійшли таких висновків:

Сучасна освіта передбачає перехід від традиційного навчання до конструктивістського. Ключовою думкою навчання є формування аналітичної компетенції учнів. Аналіз діяльності учня на уроці є основою вдосконалення навчального процесу.

Так, аналітична діяльність дає можливість учням:

- формувати і розвивати вміння виокремити певну мету, чітко її формулювати;
- встановлювати зв'язок між умовами власної діяльності і засобами досягнення певних цілей;
- чітко планувати і передбачати результати власної роботи;
- формувати вміння бачити і розуміти істотний зв'язок між способом певних дій та кінцевим результатом.

Вивчаючи можливості мультимедійних засобів щодо навчання АМ учнів можна зробити висновок, що їх можливості полягають не тільки в розвитку і корекції мовлення, але й в формуванні аналітичної компетенції. У сформованій парадигмі «комп'ютер-учень» складається принципово новий підхід до використання мультимедіа при вивченні АМ на сучасному етапі інформатизації суспільства іншомовної освіти. Ми вважаємо, що як основний засіб навчання англійської мови, мультимедіа виконує односпрямовану дидактичну функцію і фокусується на підвищення ефективності процесу навчання.

Мета дослідження була досягнута. Ми обґрунтували доцільність використання МЗ навчання щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови, а саме: мультимедійні засоби допомагають формувати й розвивати аналітичну компетенцію учнів, розширюють їх

словниковий запас, впливають на ефективне засвоєння навчального матеріалу, забезпечують високу інтерактивність.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи нами були вирішені наступні завдання:

- по-перше, ми дали визначення поняття «компетенція» та «аналітична компетенція», як-от: «компетенція» - це внутрішні, потенційні, приховані психологічні новоутворення: знання, уявлення, програми (алгоритми) дій, системи цінностей і відносин, які виявляються в компетенціях людини; «аналітична компетенція» є комплексом спеціальних розумових дій, спрямованих на виявлення, оцінку та узагальнення отриманих знань та їх аналіз; зазначили всі уміння, які входять до змісту «аналітична компетенція»; розглянули умови ефективної реалізації моделі формування аналітичної компетенції;

- по-друге, ми визначили як трактується поняття «мультимедійні засоби навчання» (інформаційні технології, що використовують різні програмні та технічні засоби для найбільш ефективного впливу на учня, який одночасно є і читачем, і слухачем, і глядачем); зазначили класифікацію мультимедійних засобів навчання ІМ; окреслили основні традиційні дидактичні вимоги щодо мультимедійних засобів, а саме: вимоги щодо науковості навчання, доступність, систематичність та послідовність навчання, наочність, свідомість й активність навчання, міцність засвоєння знань;

- по-третє, ми проаналізували МЗ навчання, які використовуються на уроках АМ в школі; описали основні методичні вимоги мультимедійних засобів навчання в процесі формування аналітичної компетенції учнів; виокремили різні етапи навчального процесу;

- по-четверте, нами були представлені деякі підходи до використання мультимедійних засобів на уроках АМ в школі;

- по-п'яте, ми підготували комплекс вправ та завдань щодо

формування англомовної аналітичної компетенції учнів (див. Додатки та параграфи 3.1., 3.2., 3.3.)

Так, об'єктом нашого дослідження був процес формування аналітичної компетенції учнів на уроках АМ з використанням мультимедійних засобів навчання.

Щодо предмету дослідження, то слід підкреслити, що ми розглянули фрагменти уроків з АМ з використанням мультимедійних засобів навчання щодо формування аналітичної компетенції учнів різних вчителів-методистів, а саме: Грішненко І.В., Іщук А.П., Леперт О.А., Любченко О.М. та ін. й підготували методичні рекомендації щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням МЗ навчання.

В ході проведеного нами дослідження ми підтвердили висунуту нами гіпотезу про те, що використання англомовного комплексу завдань щодо формування аналітичної компетенції учнів закладів середньої освіти з використанням МЗ буде ефективно впливати на якість та результативність навчання.

В проведеній нами дослідницькій роботі ми використовували наступні методи:

- провели узагальнення досвіду навчання англійської мови в ЗСО №9 м. Ізмаїла;
- опрацювали наукові джерела з Методики навчання іноземних мов та суміжних з нею наук, як-от: Головань М.С., Дементієвська Н. П., Казачінер О.С., Морзе Н., Пантелеймонова-Плакса І.А., Пінчук О. та ін.;
- проаналізували різні прийоми використання мультимедійних засобів навчання щодо формування аналітичної компетенції учнів 11 класів;
- приймали участь в науковому спостереженні та пробному навчанні з АМ в ЗСО №9 м. Ізмаїла;
- змодельовали модель щодо певних особливостей організації експериментального навчання;
- провели розвідувальний методичний експеримент.

У нашій кваліфікаційній роботі ми позначили наукову новизну дослідження, а саме - обґрунтували ефективність використання МЗ навчання щодо формування аналітичної компетенції учнів.

За результатами проведеного нами дослідження опубліковано 3 наукові статті, як-от:

1. «Феномен «аналітична компетенція» та його характеристики щодо залучення в навчальний процес»; «Науковий пошук студентів XXI ст.: Актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук» (листопад 2018 р., м. Ізмаїл);

2. «Підходи до використання мультимедійних засобів на уроках англійської мови в школі»; «III Міжнародна науково-практична конференція: Сучасні перспективи розвитку науки» (вересень 2019 р., м. Київ);

3. «Планування роботи вчителя англійської мови у процесі формування аналітичної компетенції учнів з використанням мультимедійних засобів навчання»; IV Всеукраїнська студентська науково - практична конференція «Науковий пошук студентів XXI ст.: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук» (листопад 2019, м. Ізмаїл).

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Так, в першому розділі, який має назву «Теоретичні основи формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання» ми розглянули:

- феномен «аналітична компетенція» та позначили його характеристики щодо залучення в навчальний процес;
- мультимедійні засоби навчання та окреслили деякі вимоги щодо їх використання на уроках англійської мови;
- з'ясували певні методичні вимоги до мультимедійних засобів в процесі формування аналітичної компетенції учнів.

Проведений нами аналіз дає можливість нам стверджувати, що основною метою навчання АМ є формування аналітичної компетенції,

розвиток комунікативної культури учнів та навчання практичному володінню англійською мовою. Використання нових МЗ допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням здібностей учнів, їхнього рівня навчання та схильностей. Нами були охарактеризовані основні переваги мультимедійних засобів навчання, як-от: вони надають розгорнуту інформацію; формують навички розвиненої діяльності учнів; супроводжуються текстами, графікою, схемами, звуком, анімацією та ін. Основними методичними вимогами до МЗ в процесі формування аналітичної компетенції учнів є: презентація навчального матеріалу з опорою на взаємозв'язок і взаємодію понятійних, образних і дієвих компонентів мислення; відображення системи термінів навчальної дисципліни у вигляді ієрархічної структури; надання учням можливості виконання різноманітних контрольованих тренувальних дій.

У другому розділі під назвою «Методика організації навчального процесу щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання» ми проаналізували деякі підходи до використання мультимедійних засобів на уроках АМ в школі; зазначили комплекс вправ і завдань щодо формування англійської аналітичної компетенції учнів; розглянули процес планування роботи вчителя АМ щодо формування аналітичної компетенції учнів з використанням мультимедійних засобів навчання.

Також, нами була представлена таблиця «Загальна схема організації уроку з використанням мультимедійних засобів навчання», де були зазначені три складові, а саме – етапи уроку, завдання уроку та використання мультимедійних засобів (Таблиця 2.1.). Ми навели приклади завдань та вправ щодо формування аналітичної компетенції учнів 11 класів. Так, ми позначили, що процес формування й розвитку аналітичної компетенції учнів є такою діяльністю, яка полягає в засвоєнні, творчому застосуванні та

створенні нових способів діяльності аналітичного характеру і накопиченні досвіду.

У третьому розділі, що має назву «Експериментальна перевірка ефективності формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання» ми розглянули особливості організації експериментального навчання; представили результати експериментальної перевірки; визначили методичні рекомендації щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням МЗ навчання.

Проведене нами дослідження дало можливість визначити певні результати за тематичними блоками навчального плану, а саме:

- тематичний блок «Relations with parents»: експериментальна група – 0,55%, контрольна група – 0,53%;
- тематичний блок «Conflicts in the family and their ways to overcome»: експериментальна група – 0,54%, контрольна група – 0,51%;
- тематичний блок «Tolerant attitude to people»: експериментальна група – 0,56%, контрольна група – 0,52%;
- тематичний блок «Робота над проектом «Three generations»»: експериментальна група – 0,56%, контрольна група – 0,53%.

Отже, відсоток успішності учнів збільшився в експериментальній групі :

- з теми «Relations with parents» - 0,02%;
- з теми «Conflicts in the family and their ways to overcome» - 0,03%;
- з теми «Tolerant attitude to people» - 0,04%;
- з теми «Робота над проектом «Three generations»» - 0,03%.

Результати нашого дослідження дали нам можливість сформулювати методичні рекомендації щодо формування аналітичної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням мультимедійних засобів навчання.

Таким чином, застосування МЗ в навчальному процесі передбачає високий рівень професіоналізму вчителя, перш за все, інформаційних, аналітичних умінь на етапі підготовки до уроку та організаційних,

комунікативних - на етапі реалізації. Тому перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо в їх застосуванні при формуванні стратегічної компетенції учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексич Т.М. Використання інтерактивних технологій на уроках іноземної мови як засіб підвищення ефективності навчання // Англійська мова та література. – 2008. №13. – С. 2-4.
2. Андреева В.М. Інновації на уроках. // журнал «Англійська мова та література». – 2004. - №29. – С. 14-23.
3. Андрієвська В.М., Олефіренко Н.В. Мультимедійні технології у ланці освіти. – Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №2 (16). –С. 13.
4. Аузіна М.О. Інноваційні процеси в освіті: навч.посіб. / О.М. Аузіна, А.М. Возна. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 103с.
5. Бекренєва І.І. Використання сучасних підходів у викладанні англійської мови. – Х.: Основа, 2007. – 95с.
6. Буренко В. Стратегічні напрями розвитку сучасної шкільної іноземної освіти / Валентина Буренко, Валерій Редько // Іноземні мови в сучасній школі. – 2012. - №4. – С. 28-33.
7. Вересока В.А. Експериментальне навчання на уроках англійської мови як спосіб творчого розвитку учнів. // Англійська мова та література. – 2007. - № 35. – С.2-8.
8. Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога: [зб. наук. праць] / Кам'янець-Подільський держ. ун-т / В. М. Федорчук (відп. ред.). – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. – 208 с.
9. Вишневський О.І. Методика навчання іноземних мов: навчальний посібник. - 2-ге вид., переробл. і доп. - К.: Знання, 2011. - 206 с.
10. Гайнова О.М. Проектна діяльність учнів на уроках англійської мови. // журнал «Англійська мова та література». – 2005. - №3. – С. 38-47.
11. Гниліченко Н.А. Сутність мультимедійного навчання. // English. – 2007. №18. – С. 3-5.
12. Голобородько В.В. Програма організації експериментального навчання

учнів. – Х.: Вид.група «Основа», 2005.

13. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23–30.

14. Грішненко І.В. Show what you know (11 form) // Англійська мова та література. — 2018. — № 14. — С. 17-20.

15. Дементієвська Н. П. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів / Дементієвська Н. П., Морзе Н. В. // Інформаційні технології і засоби навчання : [зб. наук. праць] / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К. : Атіка, 2005. – 272 с.

16. Дибкова Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні аналітичної компетентності майбутніх вчителів: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.0. 04 «Теорія та методика педагогічної освіти» / Л. М. Дибкова. - Академія педагогічних наук України, Інститут вищої освіти. - К., 2006. - 13 с.

17. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська. - К: 2015. – 304 с.

18. Елканова Т.М. Формирование информационно-аналитической компетентности в структуре общегуманитарного базиса образования / Т.М. Елканова // Высшее образование сегодня. 2009. - №12. – С. 53-57.

19. Жалдак М. И. Информационные технологии : учеб.-метод. пособие / [М. И. Жалдак, А. А. Хомик, И. В. Володько, О. М. Снигур]. – К. : РНЦ «ДИНИТ», 2003. – 124 с.

20. Жалдак М. Система підготовки вчителя до використання ІКТ у навчальному процесі / М. Жалдак // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2011. - №4-5. – С. 76-83.

21. Задорожна Н. Т. Мультимедійні засоби навчання / Н. Т. Задорожна, Т. Г. Омельченко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 532–534.

22. Захарчук Т.В. Зовнішні інформаційні технології / Т.В. Захарчук. – М: 2005. – 217 с.

23. Іщук А.П. Entertainment among teenagers (11 form) // Англійська

мова та література. — 2018. — № 39. — С. 15-16.

24. Казачінер О.С. Використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі / О.С. Казачінер // Англійська мова та література – 2009. - № 33. – С.5

25. Капітонов П.В. Використання нових інформаційних технологій у середній школі в процесі навчання. // журнал «Англійська мова та література». – 2006. - №32. – С. 39-46.

26. Коломінова О. О., Роман С. В. Сучасні технології навчання англійської мови у школі/ О. О. Коломінова, С. В. Раман//Іноземні мови. – 2010. – №2 с. 40–47.

27. Копил І. П. До проблеми застосування сучасних інформаційних технологій при вивченні іноземних мов / 36 наукових праць. вип.28 - К. : КНЛУ - 2005. - С. 30-38.

28. Леперт О.А. Сім'я. Стосунки батьків та дітей / О.А. Леперт // Англійська мова та література. – К., 2015. - № 9 (451). – С. 25-27.

29. Любченко О.М. Англійська мова. 11 клас. — Харків: Вид.група «Основа», 2019. — 160 с. – (Серія «Мій конспект»).

30. Маланова О.В. Використання компютерних технологій з урахуванням особливостей учня // Англійська мова та література. – 2006.– №34. – С.6.

31. Матвеева Н.В. Применение компьютерных технологий при обучении иностранным языкам // Информатика и образование. – 2006. - №6. – С. 72-76.

32. Михайленко Т.А. Інноваційні технології у вивченні англійської мови. – К.: Шк. світ, 2008. – 128 с.

33. Морзе Н.В. Дементієвська Н.П. Intel. Навчання для майбутнього / Н.В. Морзе Н.П. Дементієвська. – К.: Нора-прінт, 2005. – 528 с.

34. Морзе Н.В. Методичні рекомендації для тренерів-методистів, Intel Corporation / Морзе Н., Дементієвська Н. – К., 2005. – 124 с.

35. Музланова Е.С., Кисунко Е.И. Использование компьютерных технологий на уроках английского языка. // Английский язык: Приложение к газете «Первое сентября». – 2006. - №12. – С. 13-18.

36. Никитенко С.Г. Интернет для учителей иностранного языка. // Учитель. 2002. - №5. – С. 217-222.
37. Носенко Є.Л. «Застосування мультимедіа в освіті» // Іноземні мови в школі. – 2004. - №6. – С. 9-11.
38. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посібник для вчителів/Авторська колегія за ред. Ю. І. Машбиця. – К.: ІЗМН, 2010. – 217с.
39. Пантелеймонова-Плакса І.А. Ефективність використання інтерактивних та проектних технологій на уроках англійської мови. // Англійська мова та література. – 2008. - № 24. – С.17-23.
40. Петрова Л.П. Использование компьютеров на уроке иностранного языка – потребность времени . // Иностранные языки в школе. – 2005. - №5. – С. 57-60.
41. Пехота О.М. Освітні технології: Навч. – метод. посіб. / Олена Миколаївна Пехота. – К.: А.С.К., 2002. – 158 с.
42. Пінчук О. Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект / О. Пінчук // Нові технології навчання. – К., 2007. – Вип. 46. – С. 55–58.
43. Половенко Л.П. Аналітична компетентність - як ключовий складник професійної компетентності майбутніх фахівців / Л.П. Половенко // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2012. - №1. – С.81-90.
44. Половенко Л. П. Формування аналітичних компетенцій засобами сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик навчання/ Людмила Петрівна Половенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_24/index.htm.
45. Пометун О. Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – Київ: Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
46. Ротаєнко П. та ін. Мультимедійні засоби навчання // Інформатика. – 2003. – №6. – С. 11–15.
47. Руденко-Моргун О.І. «Комп'ютерні технології як нова форма навчання» // Іноземні мови в школі. – 2005. - №4. – С.19-20.

48. Сергеев, Г.А. Компетентность и компетенции в образовании / Г.А. Сергеев. – Изд-во Владимирского гос. унта, 2010.
49. Сергеев, И.С. Как реализовать компетентностный подход на уроке и во внеурочной деятельности / И.С. Сергеев, В.И. Блинов. – М. : АРКТИ, 2007.
50. Синиця М.О. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі як засіб формування педагогічних знань // Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 418-438.
51. Сисоєва С. О. Сучасні аспекти професійної підготовки вчителя / С. О. Сисоєва // Педагогіка і психологія. - 2005. - № 4(49). - С. 60-66.
52. Терещук Г.В. Компетентнісний підхід як фактор зближення освітніх систем / Г.В. Терещук // Професійні компетенції та компетентності вчителя: матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Тернопіль: Вид-во ТИПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – С. 7 – 9.
53. Фіалко Л.П. Choosing a career. The world of jobs (11 form) // Англійська мова та література. — 2017. — № 27 (469). — С. 12.
54. Фіалко О. П. Asking the way / О.П. Фіалко // Англійська мова та література. – К., 2015. - № 27 (469). – С. 21-22.
55. Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2008. – 232 с.
56. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / В.В. Химинець. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. – 364с.
57. Ярошенко О.В. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур. – К.: Ленвіт, 2015. – 363-402с.
58. Яциніна Н. О. Формування аналітичної компетенції майбутнього вчителя у навчальному процесі педагогічного університету [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Н. О. Яциніна; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2008. – 20 с.

59. Шарко В. Д. Сучасний урок. Технологічний аспект / В. Д. Шарко - К. : 2006. - 218 с.

60. Шевченко Е.Б. Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу на уроках англійської мови. // журнал «Англійська мова та література». – 2009. - №16. – С. 37-44.

61. Harmer J. The practice of English Language teaching. – Longman, 2004. – 371 p.

62. Littlewood W. Communicative Language Teaching. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1991. – 108 p.

63. The Communicative Approach to Language Teaching / Ed. By Ch. Brumfit and K. Johnson. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1991. – 243 p.